Агазет ҭшьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

АҦСНЫ

Ареспубликатәҳәынҭқарратәусҳәарҳа «Аҳснымедиа»

2025 ш. ноиабр 27 № 82 (21 687)

Аҧсны Аҳәынҭқарра Аконституциа Амш

Ноиабр 26

31 шықәса уажәаҧхьа, 1994 шықәса, абҷьара 26 рзы Аҧсны Аҳәынҭқарра Иреиҳәӡоу Асовет 12-тәи аапхьара аилатәарақәы ирыдыркылеит, 1999 шықәса жьҭаарамза 3 рзы жәлары зегьы бжьыҭарала иақәшаҳаҭхеит.

1994 шықәсазы ирыдыркылаз Аҧсны Аҳәынҭқарра Аконституциа аформеи аҭаки рыла Аҧсны асовет аамҭазы ирыдыркылоз аконституциақәа акыр иреиҧшымхеит. Уаҟа иарҧшхеит аконституциатә зин аҿиара адунеизегьтәи атенденциақәа. Аконституциа адемократиатә, азинтә ҳәынҭқарра апринципқәеи аҭакы хадақәеи анылҧшуеит. Ихадоу азакәан быжь-хык рыла иҟоу апреамбула ала ишьақәгылоуп:

1.Аконституциатә шьақәгылашьа ашьаҭақәа;
2.Ауаҩи аҭаылауаҩи изинқәеи ихақәитрақәеи;
3.Азакәанҧҵаратә мчра;
4.Анагӡаратә мчра;
5.Аӡбаратә мчреи апрокуратуреи;
6.Аҭыҧантәи ахаланапхгара;
7.Аконституциатә еиҭакрақәеи Аҧсны Аконституциа аиҭахәаҧшра аҧҟарақәеи.

Абҷьарамза 26 Аҧсны ныҳәамшны ипхьаӡоуп. 31 шықәса ирылагӡаны аҭаыла Азакәан аиҭакрақәак алагалан – жьҭаарамза 3,1999 ш., мшаҧымза 30, 2014 ш., жәабранмза 3, 2016 ш., хәажәкырамза 29, 2016 ш. Жьҭаарамза 3, 1999 шықәсазы имҩаҧгаз ареферендума аан аӡбаҩцәа рәимпсахра аҧыхын. Убри аамҭа инаркны аӡбаҩцәа хәы-шықәса аҿҳәара рыманы иалырхуа иалагеит.

Мшаҧымза 30, 2014 ш. Аҳәынҭқарра Ахада Алеқсандр Анқәаб аӡбаратә система аҿиара иҿыцу ахырхарҭа азҭаз аӡбаратә мчреи Аҧсны Аҳәынҭқарра Аконституциа аиҭахәаҧшразы иҿыцу аҧҟарақәеи рзы «Аҧсны Аҳәынҭқарра Аконституциа аиҭакрақәа ралагаларазы» Аконституциатә закәан инапы аҭаиҩит. Аҭаыла иаку аӡбаратә система иалагалаз Аҧсны Аҳәынҭқарра Аконституциатә ӡбарҭа аҧҵан. Аиҭакра алагалан иара убас Аҧсны Аҳәынҭқарра Иреиҳәӡоу аӡбарҭа азинмчқәагьы, аӡбаҩцәа рзинмчы аҿҳәара иацҵахеит 5 шықәса инаркны 10 шықәса рҟынӡа, акәратә ценз – 27 шықәсантәи 30 шықәсанӡа – актәи аинстанциа аӡбаҩцәа рзы, 35 шықәса рҟынӡа – Иреиҳәӡоу аӡбарҭеи Абжьаҟазаратә ӡбарҭеи рызбаҩцәа рзы, иара убас Иреиҳәӡоу аӡбарҭеи Абжьаҟазаратә ӡбарҭеи рызбаҩцәа рзы аусура аҵыхәтәантәи аҿҳәара рыцахеит. Иалаӷ шықәса рҟынтәи 10 шықәса рҟынӡа иацҵахеит.

Аконституциатә ӡбарҭа аӡбаҩцәа ракәзар – Аконституциатә ӡбарҭа аӡбаҩыс дҟалар алшоит 40 шықәса зхыҵхьоу, иреиҳау азиндырратә ҵара змоу, азиндырра азанааҭ ала зусуратә ҵыԥшыкәс 15 шықәса иреиҵам Аҧсны аҭаылауаа. Аконституциатә ӡбарҭа аӡбаҩцәа 15 шықәса аҿҳәара рыманы иалххоит. Аҧсны Жәлар Реизара азинмчқәа рзы ахәҭаҷ 47 иалхын апункт 6: «Аҧсны Аконституциеи Аҧсны Аҳәынҭқарра азакәанқәеи реилыркаара мҩаҧнагоит». Аконституциа аилыркаара Аконституциатә ӡбарҭахь ииагоуп. Азакәанқәа реилыркаара акәзар, ари азҵаара аартны иаанхеит. Ишьақәырӷәӷәан Аконституциа аиҭахәаҧшра иҿыцу аҧҟара., Жәабранмза 3, 2016 ш. Аҳәынҭқарра Ахада Рауль Ҳаџьымба «Аҧсны Аҳәынҭқарраҿы аҭыҧантәи ахаланапхгара азы» «Аҧсны Аҳәынҭқарра Аконституциа аиҭакрақәа ралагалара» азы Аконституциатә закәан инапы аҭаиҩит.

Аконституциа Аҧсны Аҳәынҭқарраҿы анапхгаратәи аҭыҧантәи ахаланапхгареи ареформа азура иазку аиҭакрақәа алагалан. Аҧсны ақалақьқәеи араионқәеи аҭоурыхтә дгьылқәеи ахьарбоу ахәҭаҷ 4 иалагалахеит ақалақь Пицунда. Ахәҭаҷ 53, апункт 16 иҿыцу редакциала ишьақәырӷәӷәан. Уи инақәыршәаны, Аҳәынҭқарра Ахада анагӡаратә мчра аусбарҭақәа рхадацәа рҭареи, иара убас рмаҵураҭыҧ аҟынтәи рхырақәитреи азакәан инақәыршәаны имҩаҧигоит.

Уаанӡа Аконституциаҿы иарбанзаалак азакәанқәа рахь азхьарҧшқәа арбаӡамызт. Ахәҭаҷ 79, ахәҭа 3 аҿы аҭыҧантәи ахаланапхгара аусбарҭақәа ралхра аҧҟарақәа, рзинмчқәа, реилазаара азакәан ала ишьақәырӷәӷәахоит ҳәа иарбоуп.

Хәажәкырамза 29, 2016 шықәсазы Аконституциа иалагалан зҵәа зтәым аҧхьас леиҧкрҟара аҟаҭымтәра.

Аконституциа Амш ҳара зегьы асуверенитет, ауаажәларра рыҩнуҵҟа азинеиҿкаара, аҭышәынтәалара агарант аҳасабала аҭаыла Азакәан Хада аҭакы шхадоу ҩаҧхьа иаҳгәаланаршәоит. Ари амш дарбанызаалак аҭаылауаҩ иҧсҭазаареи еиԥш, иааизакны аҳәынҭқарра зегьы ашьақәгылареиԥш Аконституциа инанагӡо ароль аилкаразы хра злоу лшараны иҟоуп.

Адгьылқәа рхархәашьа аилкааразы

Аминистрцәа Реилазаараҿы

Аҧсны Аҧыза-министр Владимир Делба дазыӡырҩит адгьылқәа рырҭаразы аҳәынҭқарратә напхгаратәра аҭыҧантәи аусбарҭақәа рхадацәа адҵақәа рықәыршаҳаҭразы, Аҧсны Аминистрцәа Реилазаара аҟәҭарақәа ирынагӡашьоу ахылаҧшразы Аусҳәартәбжьаратә комиссиа аҳасабрба. Уи аҧҵан Аҧсны Ахада инапынҵала. Абри аанацҳауеит Аминистрцәа Реилазаара апрес-маҵзура.

Акомиссиа анапхгаҩы Аҧсны адгьылхархәареи акадастри рзы Аҳәынҭқарратә усбарҭа аиҳабы Адамыр Аҳәба Аҧыза-министр иеиҳәеит имҩаҧгоу аусура аҭәы.

Аусҳәартәбжьаратә комиссиа иалоу агәаҭаратә усмҩаҧгатәқәа нарыгӡеит 2020 шықәса ианвар 1 инаркны 2023 шықәса декабр 31 азынӡа адгьылқәа рырҭара аҧҟарақәа ишрықәныҟәо аганахьала.

Инагӡоу аусура алҵшәақәа рзы инеиҵыху аҳасабрба, ирыҭоу иарбанзаалак адгьыл ҳаамҭазы рхы ишадырхәо аганахьала адырра иҭан Аҧсны Ахада.

Иҭаацәа дрыдышшылеит

Аҧсны Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба Никита Павел-иԥа Симониан аиҧсҭазаара иалҵра инамаданы иҭаацәа дрыдышшылеит.

Адышшылараҿы иазгәаҭоуп:

«Никита Павел-иԥа иҧсҭазаара иалҵра гәалсра дула исыдыскылеит.

Даара агәхьаа снаҭеит Аҧсны зегьы ҷыдала ҳаззыҟаз иналукааша ашьапылампыласҩы, азыҟаҭаҩ иаҳасабала адагьы, зхәыҷра зегьы Аҧсны аҳҭны-қалақь Аҟәа имҩаҧысыз, иҵаӡра.

Аҟәаоуп иара ашьапылампыл асрахь раҧхьатәи ишьаҿақәа ахьеихигаз, «Динамо» Аҟәа акомандаҟны иреиӷьыз ахәмарҩцәа дыруаӡәкын. Уинахыстәи иҧсҭазаара ахьымҩаҧысзаалак, аспорт аҿы аихьӡарақәас имазаалак, Никита Павел-иԥа Симониан Аҧсны ихашҭуамызт.

Аҧсны жәлар уи ишизыҟаз аҭәы аҳәоит Никита Павел-иԥа ианашьоу «Ахьӡ-Аҧша» аорден аҩбатәи аҩаӡара — уи иалагаламҭа зыҧсоу, хреспубликахь имаз абзиабара иадырганы иҟалеит.

Аҧсны жәлар зегьы рзы уи гәадураны, ирзааиг̇әоу уаҩны дыҟан, ус дагьаанхоит.

Игәалашәара лаша ҳацзааует Никита Павел-иԥа — зышьҭамҭа нзыжьыз аспорт аҭоурыхи ауаа ргәалашәареи рҿы».

Аиааира згаз алкаахеит

Аицлабраҿы

Урыстәыла Аҳәынҭқарра Ахада иҟны иҟоу агрантқәа Рфонд адиректор хада Илиа Чукалин ихантәаҩрала абҷьарамза 18 рзы имҩаҧысыз аексперттә хеилак аилатәараҿы аконкурс «Аҧсны арҿиаҩцәа» аҟны аиааира згаз алкаахеит.

Нанҳәамза 7, 2025 шықәса рзы Аҧсны Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынбеи Урыстәылатәи Афедерациа Ахада Иусбарҭа анапхгаҩы актәи ихаҭыҧуаҩ Сергеи Кириенкои ихацдыркыз аконкурс ахь зынӡа Аҧсны араионқәа зегьы рҟынтәи инашьҭын 186 проект.

Аексперттә хеилак аилазаара иалалеит: Урыстәылеи Аҧсни жәлар рартистка Хьыбла Гьерзмаа, Аҧсны зеаҧсазтәы артист Алеқсандр Шьоуа, Урыстәыла Аҳәынҭқарратә Дума адепутат Оҭари Аршба, Аҧсны акұлҭанхамҩа аминистр Беслан Џьапуа, Аҧсны Ахада Иусбарҭа агуманитартә политика аусбарҭа анапхгаҩы Викториа Бебиа, Аҧсны аус зуа Урыстәылатәи аиҿкаарақәа рнапхгаҩцәа. Ахеилак аӡбамҭала аиааира ргеит 32-ҩык аконкурс алахәылацәа. Урҭ рпроектқәа ихьыҧшым аекспертиза амҩаҧгараан зегьы иреиҳау ахәшьара роуит. Иарбоу аҧшьгаракәа агәабзиара ахьчара, аҭаацәара адгылара рыҭара, акультура, аҭоурыхтә гәалашәареи аҭыҧантәи атрадициақәеи реиқәырхара, иуадаҩу аҧсҭазааратә ҭагылазаашьа зауз ауаа ацхыраара рыҭара, аволонтиорреи агәыхалалреи рыҿиара уҳәа реиԥш иҟоу ауаажәларра рыҧсҭазаара иузаҟәымтхо иадҳәалоу аусхкқәа амехаанакуеит.

Иаагозар, аекспертцәа иҳараку ахәшьара арҭеит апроект «Итрадициатәу мшынла аныҟәареи аҕбаргылареи рыклуб» Уи анагӡаразы иазоужьхоит 5 млн. мааҭ рҟынӡа. Икоммерциатәым аилахәылара «АЗЕГ» акоманда аҭауад Қьалышьбеи инрагба. аибашьыгатә аҧсуа галерақәа (ажәҩа рацәа змоу анышьа дуқәа) реиҭарҿиара мҩаҧнагоит, иара убас амшынтә клуб арҿиара алнаршоит. Аклуб ахь инеир рылшоит изҭаху зегьы, урҭ амшын ус аҭоурых аҭәы зхәо аматериалқәа лабҿаба ирбар ауеит. Аҧрагба Аҟәа ақалақь амшынбаҕәаза асқьала аҟынтәи аӡы ихҵахоит. Ашколхәыҷқәа зыҧсы ҭоу аҭоурых аурокқәа ирҭаалар рылшоит, изҭаху зегьы – ақаҧданцәеи амшынуааи азыҟаҭаратә ґбаҿы разыҟаҭаракәеи иаарту алекциақәеи ирҭаар ауеит.

5 млн. мааҭ аиуеит апроект згәабзиара алшаракәа ҧку ауаа рзы аинклюзивтә, арзҩыдатәратә плиажтә комплекс. Уи мҩаҧнагеит аинклюзивтә туризм Ассоциациа. Акоманда ареспубликаҿы зеиҭаҵра алшаракәа ҧкуи даҽакала згәабзиара ҧкуи аҭаылауаа рзы зегьы рыла иманшәаланы еиқәыршәахо аинклюзивтә плиажтә комплексқәа ҟарҵалоит. Аплиажқәа рҿы иҟалоит ҷыдала еиқәыршәахо акәиарҭақәеи аӡахы албаарҭақәеи. Аҭааҩцәа ирыцхраалоит аволонтиорцәа.

Акультуратә фонд «Аҧсны-Русь» апроект «Амобилтә планетари – аҟыҭа школхәыҷқәа рзы» анагӡаразы 1 млн. мааҭ инарзынапшуа иаиуеит. Акоманда аҭыҧантәи ашколқәа рҿы астрономиа, абиологиа, аҭоурых, агеографиа уҳәа егьырҭ аматәарқәеи анаукатә дисциплинақәеи рзы аҭаратә фильмқәа дырбара мҩаҧнагоит.

Аиааира згаз апроектқәа рынагӡара иалагар алшоит ҧхынҷкәынмза 1 наркны.

Аконкурс агрантқәа рфонд иаизакны 115 миллион. мааҭ рҟынӡа инаӡеит. Раҧхьаӡа акәны ас еиҧш зеиҵҵалыҵ дуу аҧаратә малқәа аконкурс ашьаҭала Аҧсны аҭыҧантәи ауаажәларратә аҧшьгаракәа рынагӡаразы зныкала иазоужьхоит. Уи алыршахеит Урыстәыла Ахада иҟны иҟоу агранқәа рфонд адгылара иабзоураны. Аконкурс аоператор ҳасабла иҟаҭеит асоциалтә технологиақәа Рцентр «Гарант». Аконкурс ахь азыҳәамҭақәа ралаҵара аамҭазы ацентр акоманда Аҧсны араионқәа зегьы рҿы алахәылацәа рзы имҩаҧнагон латәаралатәи асеминарқәеи хәҭала аицәажәарақәеи

Афото: Sputnik Абхазия

Арҿеиратә усуракәа шымҩаҧысуа гәеиҭеит

Зыла аиқәыршәаразы

Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба Гагра ақалақь зыла аиқәыршәара иазку аобиектқәа рырҿеиратә усуракәа шымҩаҧысуа ибеит. «Гагра зыла аиқәыршәара аобиектқәа иааиуа аҧхынтәи акурорттә аамҭа аҟынӡа еиҭашьақәыргылахароуп», - иҳәеит Аҳәынҭқарра Ахада.

Арҿыцратә усуракәа цоит 2000-и 4000-и кубометр зкуа аӡымҩангагатә мкьаҭқәа ҩба рҟны.

Араион иаҭааз Аҳәынҭқарра Ахада аусуракәа шымҩаҧысуазы адырра ииҭеит Шьаҭанкылатәи аргылара аусбарҭа аиҳабы Демир Гамсаниа.

«Ҳазҭагылоу аамҭазы аусуракәа мҩаҧысуеит аӡыржәтә амҿахак аизырҳареи Гагра ақалақь зыла аиқәыршәареи рзы аӡыҭгагатә станциақәеи амкьаҭқәеи шьаҭанкыла реиҭашьақәыргыларазы.

Иахьа уадаҩрас иҟоу ақалақь зыла аиқәыршәара злалыршахо аӡыҭгагақәа Репруа аӡиас аҟнытә иҭырго аӡы мацаралоуп.

Иҟоу аӡеизакырҭа иахьа аҭагылазаашьа уашәшәыроуп, иара иҭаӡоит 3000 кубометр.

Арҿеиратә усуракәа рымҩаҧгара анаҩс, аӡеизакыра амч ҩынтә, хынтә раҟара ацҭара ҳалшоит», иҳәеит—Демир Гамсаниа.

Аҳәынҭқарра Ахада саатла шьыжьи хәылбыҿхеи ауааҧсыра аӡы рыҭара иадҳәалоу ас еиҧш аҭагылазаашьа ҟамлароуп. Ари аҭагылазаашьа аиҳарак иаргәамҵуа аҩнеихагылақәа рҿы инхо ауаа роуп.

«Иҟоу аҭагылазаашьа излауала ирласны ирҿеиҭәуп хымҧада», – иҳәеит Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба.

Цандрыҧшь иаартхоит аҧсуа школ

Аҳәынҭқарра Ахада Цандрыҧшь ашкол арҿыцратә усуракәа рымҩаҧысшьа гәеиҭеит. Уи аҧхьа ашкол ахыбра закәандарала ихатәтәын. Гагра араион ахадара иабзоураны аҳәынҭқаррахь ирхынҳәын.

Аҳәынҭқарра Ахада инаҵшьны иазгәеиҭеит Гагра араион анапхгара ашкол аҳәынҭқаррахь архынҳәразы иаднакылаз аӡбамҭа аҵакы, уи иашаны ишыҟаҵаз.

Аиҭашьақәыргыларатә усуракәа мҩаҧысуеит Гагра араион ахарџьқәа рыла.

Аҳәынҭқарра Ахада иазгәеиҭеит Гагра араион афинанстә цхыраара шаҭахо арҿыцратә усуракәеи ашкол аартреи рырццакразы.

Арҿыцратә усуракәа рхыркәшара ашьҭахь, Цандрыҧшь аҳаблаҟны раҧхьаӡакәны аҧсуа школ аартхоит, 600-ҩык ахәыҷқәа аҭара дырҭаразы алшара ҟалоит.

Цандрыҧшь аҳабла ахадара аиҳабы ихаҭыҧуаҩ Артур Џьопуа Аҳәынҭқарра Ахада адырра ииҭеит ахәыҷбаҳчақәа разымхара шыҟоу азы.

Бадра Гәынба ирабжьигеит Цандрыҧшьтәи ашкол ахыбрақәа руак рҿыцны ахәыҷбаҳча алырхырц.

Араион анапхгара изыхәҭоу анапынҵа рыҭоуп уи анагӡаразы ажәалагалақәа разырхиаразы.

Ҟәаланырхәа ақыҭан

Аҳәынҭқарра Ахада Гәдоуҭа араион Ҟәаланырхәа ақыҭа даҭааит.

Аҳәынҭқарра Ахада Даур Ахьиба ихьӡ зху аҩбатәи абжьаратә школ ахыб арҿыцразы имҩаҧгоу аусуракәа дрыхәаҧшны ибеит. Абри азы адырра ҟанаҵоит Аҳәынҭқарра Ахада ипресс-маҵзура.

Аҳәынҭқарра Ахада иҟаиҵаз анапынҵала, шьаҭанкылатәи аргыларазы аусбарҭа 1600 метр ҧшьыркца аҟынӡа зымҿахазкуаз ахыб аҧсахра иазкыз аусуракәа мҩаҧнагеит.

Ашкол аҟны аҭара рҵоит 18-ҩык аҵаҩцәа, иҟоуп акласскәа 6.

Ашкол адиректор илҳәеит ақыҭа иалҵыз аишьцәа Шьониаа асахьаҭыхратә студиа арҿыцраҟны ацхыраара шыҟарҵаз.

Ари узҿыҧшыша акоуп ҳәа иазгәеиҭеит Аҳәынҭқарра Ахада. «Ас еиҧш иҟоу аусуракәа мҩаҧызгаша аҳәынҭқарра ауп, аха уи ақыҭа иалҵыз ауаа рхы аналадырхәуа, гәахәароуп, иагьгәадуроуп», — иҳәеит Аҳәынҭқарра Ахада.

Аҳәынҭқарра Ахада аргыларатә усбарҭа аиҳабы инапы ианиҵеит ашкол аҟны аҧсуа бызшәа акабинет иахымгакәа арҿыцра.

Ҟәаланырхәа ақыҭаҟны иҟоуп ашколқәа ҩба.

Анаҩс аҳәынҭқарра Ахада дахәаҧшны ибеит 300 ҭаацәара ахьынхо ақыҭаҟны амҩа хада ахьҳәазаз аҭыҧ.

Иазгәаҭан амҩа зынӡа абгаразы ашәарҭа шыҟоугьы.

Аҳәынҭқарра Ахада аргыларатә усбарҭа анапы ианиҵеит аҭагылазаашьа ҭҵааны амҩа зегьы аиҭашьақәыргыларазы ажәалагалақәа разырхиара.

Иуашәшәыроу аҭыҧқәа дырҭәҭәоит

Аҧсны Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба Гагра араион ахь иусуратә ныҟәарақәа раан 12 км. ахыбжьоу амҩа ду аҟны аусуракәа рымҩаҧысшьа дахәаҧшны ибеит.

Шьаҭанкылатәи аргылара аусбарҭа аиҳабы Демир Гамсаниа Ахада адырра ииҭеит "Ҧсоу – Егры" амҩа ду аҟны аиҭашьақәыргыларатә усуракәа ишрымҿахаркуа иазҧхьагәаҭоу иуашәшәыроу аҭыҧқәа 15, аусуракәа Аинвестпрограммала ишымҩаҧысуа.

Уи иҳәеит аусуракәа хыкәкы ханы ишрымоу абарҭ аҭыҧқәа рҟны аныҟәара ашәарҭадара алыршареи иҳәазо аҭыҧқәа аҵыргәатә ҭыӡқәа рыла рырҭәҭәареи.

Ҳазҭагылоу аамҭазы 9-тәи 15-тәи киллометрқәа рҟны ишҭыхуп аҵыргәатә ҭыӡқәа 10.

Аҳәынҭқарра Ахада иаҵшьны иҳәеит ари амҩа ду иамоу аҵакы Урыстәылеи Аҧсни реимадаразы.

«Ари мҩазаҵәыкуп — ҳгәылара иҟоу аҳәынҭқарракәеи ҳареи ҳаимаздо. Амҩа иамоу аҵакы еилкаауп, убри аҟнытә излауала арҿыцратә усуракәа ырццактәуп», — иҳәеит Аҳәынҭқарра Ахада.

Аҟәатәи ақалақьтә ӡбарҭаҿы

Игәҩароу дырбаандаҩит

Аҩныҵҟатәи аусқәа Рминистрра ашьаусҧшааратә Усбарҭеи Аҟәа ақалақь аҩныҵҟатәи аусқәа Русбарҭа ашьаусҧшааратә ҟәшеи русзуҩцәеи Аҳәынҭқарратә Шәарҭадара Амаҵзура аусзуҩцәеи еицымҩаҧыргоз аоператив-ҧшааратә усмҩаҧгатәқәа ирылҵшәаны, абҵарамза 14 рзы даанкылан 1995 шықәса рзы ииз Шьынқәба Асҭамыр Амеран-иҧа, абҵарамза 15 рзы – 1984 шықәса рзы ииз Џьыкырба Шараҭ Иродион-иҧа, – адырра ҟанаҵоит апрокуратура Хада апресс-маҵзура.

Аҟәатәи ақалақьтә ӡбарҭа Асҭамыр Шьынқәбеи Шараҭ Џьыкырбеи рырбаандаҩразы аӡбамҭа аднакылеит. Аҟәа ақалақь аҿы абҵарамза 11 рзы аҭыҧ змаз ахысра иалахәыз зегьы раанкылара иазку аоператив-ҧшааратә усмҩаҧгатәқәа ирыцҵоуп.

Ашьаусеилыргара хацыркуп Ашьаустә Закәанеидкыла ахәҭаҷ 29 ахәҭа 3 апункт «е», ахәҭаҷ 99 ахәҭа 2, ахәҭаҷ 217 ахәҭа 1, ахәҭаҷ 105 ахәҭа 3 апункт «б» иазҧхьагәарҭо ацәгьоуракәа рҟазшьақәа рыла – азеиҧш шәарҭара зҵоу ҩыцьа, ма инареиҳаны ргәабзиара ашәарҭара иҭазыргылаз ауаҩшьра афакт ала.

Абҵарамза 11 рзы Аҟәа, Гәымаа рымҩаҿы иҟалаз ахысраан хәҩык ахәрақәа роуит, мышкәак аатцуаны руаӡәк Руслан Адлеиба Ареспубликатә хәшәтәырҭаҿы иҧсҭазаара далҵит.

Иҧсҭазаара далҵит “Шьараҭын” анапхгаҩы

62 шықәса дшырҭагылаз иҧсҭазаара далҵит Аҧсны жәлар Рџьынџьтәылатә еибашьра аветеран, Аҧсны зҿаҧсазтәыз артист, Аҳәынҭқарратә ансамбль «Шьараҭын» анапхгаҩы Беслан Едуард-иҧа Бебиа.

Алахьеиқәҵаратә усмҩаҧгатә мҩаҧысит асабша, абҵарамза 22 рзы Аҟәа ақалақь.

Беслан Бебиа анышә дамардеит Аладатәи Џьырхәа ақыҭан.

Беслан Едуард - иҧа Бебиа диит лаҵарамза 12, 1963 шықәса рзы Аҟәа ақалақь аҿы. 1978 шықәсазы дҭалеит Аҟәатәи акультура-рккаратә ҵараиурҭа, аамҭак ала иара Аҳәынҭқарратә ансамбль «Шьараҭын» ахкынагӡаҩ иаҳасабала ирҿиаратә мҩа данылеит. Аҵараиурҭа адиплом ҟаҧшь ала даналга ашьҭахь, акультура Москватәи Аҳәынҭқарратә аинститут аҿы иҵарадырра иациҵеит.

1982 шықәсазы Москватәи арратә округ ашәаҳәареи акәашареи рзы афронттә ансамбль аҿы аррамаҵзура дахысуан. Иҵара аныхиркәша ашьҭахь, дхынҳәит иансамбль гәакьа ахь, раҧхьа балетмеистрс аус иуан, анаҩс, 1996 шықәса анаркны уи адиректорси абалетмеистр хадаси дҟалеит.

Беслан Бебиа Аҧсны ахореографиа аҿиара илагала ду алеиҵеит. Иара иқәиргылеит еицырдыруа акомпозициақәа «Асовет Еидгыла ажәларқәа реиҩызара», «Кавказ ажәларқәа реиҩызара», иара убас акәашаракәа «Шьараҭын», «Ауапа кәашара», «Нарҭаа» рҿы ахкытә партиақәа наигӡон.

Беслан Бебиа Аҧсны жәлар Рџьынџьтәылатә еибашьра далахәын, аҟыбаҩ злоу кәашаҩын, дырҵаҩын, днапхгаҩын. Аҧсны акультуратә ҧсҭазаараҿы ишьҭа аанижьит.

Хабарда ибжьаӡыз ргәалашәаразы

Ахьӡ-Аҧша апарк аҟны

Ахьӡ-Аҧша апарк аҿы Аџьынџьтәылатә еибашьраан хабарда ибжьаӡыз ргәалашәаа аллеиа аадыртит.

Акциа мҩаҧнагеит «Аҭынчреи асоциалтә иашареи рзы» Аҧсны анацәа рхеилак.

Анхара-коммуналтә департамент аиҳабы ихаҭыҧуаҩ Елена Атиопина Ахьӡ-Аҧша апарк аҿы имҩаҧысыз акциа акыр зҵазкуа хҭысуп ҳәа иазгәалҭеит.

Рашәарамзазы аҳҭны-қалақь Ахадара иадҵаалеит «Аҭынчреи асоциалтә иашареи рзы» Аҧсны анацәа рхеилак ахаҭарнакцәа. Урҭ аибашьраҿы хабарда ибжьаӡыз ргәалашәаразы акциа амҩаҧгара аҧшьыргеит.

«Аха аҧхын акыр иахьшоураз, иаарҩараны иахьыҟаз инамаданы, атехнологиақәа рыла аҵиаақәа реиҭаҳара ҟалаӡом. Иарбоу аусмҩаҧгатә ҭагалан ахь аиагара рызбеит. Араҟа аллеиа шыҟало азы аҭызҩыра хәыҷы ықәдыргылеит. Амш бзианаҵы аҵиаақәа еиқәаҳаршәеит», – еиҭалҳәеит лара.

Апарк аҿы еиҭарҳаит быжьҵлак.

Акциа амҩаҧгара иадҳәалоу ахарџьқәа зегьы ақалақь Ахадара ахахьы иагеит.

«Есышықәса, нанҳәамза 30 рзы ҳара иазгәаҳҭоит хабарда ибжьаӡыз ргәалашәара жәларбжьаратәи Амш. Сынтәа урҭ ргәалашәара аҳаҭыраз иазҧхьагәаҭан аҵлақәа реиҭаҳара, аха акциа абҵарамзахь ииаган», – лҳәеит «Аҭынчреи асоциалтә иашареи рзы» Аҧсны анацәа рхеилак ахантәаҩы Гәыли Кьычҧҳа.

Уи иазгәалҭеит шықәскәак раҧхьа Ахьӡ-Аҧша апарк аҿы хабарда ибжьаӡыз ргәалашәаразы аӡыршә шышьақәыргылаз.

«Ақалақь Ахадара адгыларала аҵлақәа реиҭаҳара иадҳәалоу акциа мҩаҧысит. Ҳара еицалаҳхит еиҭаҳахо аҵлахкқәа», - лҳәеит Гәыли Кьычба. Лара апарк ҳақалақь аҧшӡара иасимволны иахьыҟоу, насгьы араҟа аибашьраҿы иҭахаз зхаҭара шьақәыргылоу реиҧш макьаназы зхаҭара шьақәыргылам аибашьцәа анышә иахьамадоу инамаданы есымша ирҿыцлатәуп ҳәа иазгәалҭеит.

Вахтанг Аҧхазоу

Афедерациақәа рнапхгаҩцәа дырҧылеит

Аспорт ажәларқәа еиднакылоит

Аҧсны Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба адомино азы жәларбжьаратәи афедерациақәа рнапхгаҩцәа дырҧылеит. Абри азы адырра ҟанаҵоит Аҳәынҭқарра Ахада ипресс-маҵзура.

Адомино азы жәларбжьаратәи афедерациақәа рнапхгаҩцәа Аҧсныҟа иааит Аҧсны адомино азы Афедерациа ахада Артур Габуниа игәалашәара иазку иаарту Жәларбжьаратәи аицлабра аҿалархәразы. Аицлабра мҩаҧысит абҵарамза 21 инаркны 24 –нӡа Афон Ҿыц.

Аиҧылара иалахәын Аҧыза-министр ихаҭыҧуаҩ, аҿари аспорти русқәа рзы Аҳәынҭеилакы ахантәаҩы инапынҵақәа назыгӡо Ҭарашь Ҳагба, Аҧсны адомино азы Афедерациа ахантәаҩы Ҭемыр Лакербаиа, Артур Габниа игәалашәара иазку Афонд ахантәаҩы Алмас Габуниа.

«Бзиала шәаабеит ҳәа шәасҳәоит! Аҧсны имҩаҧысраны иҟоуп Аҧсны адомино азы Афедерациа раҧхьатәи ахада— адомино азы Афедерациа аҧҵара ахыҵхырҭақәа рҟны игылаз Габуниа Артур Махаз-иҧа игәалашәара иазку иаарту Жәларбжьаратәи аицлабра. Иҭабуп ҳәа шәасҳәоит ари ауаҩи ҳтәылеи рганахьала иаашәырҧшуа аҳаҭыркәҵаразы!» — иҳәеит Бадра Гәынба. Аҳәынҭқарра Ахада 2027 шықәсазы Аҧсны адомино азы аицлабра амҩаҧгара ишазхиоу азы аҳәамҭа ҟаиҵеит.

«2011 шықәсазы Аҧсны имҩаҧысыз адомино азы адунеи ачемпионат ҳазгәдууп. Ари ҳара ҳзы акрызҵазкуа хҭысуп, аиҧылара схы иархәаны, исҳәар сҭахуп, 2027 шықәсазы Аҧсны адомино азы Аицлабра амҩаҧгара ҳшазхиоу», — иҳәеит Бадра Гәынба.

Аҳәынҭқарра Ахада инаҵшьны иҳәеит аҧсуа команда атәыла ахьӡала иахьықәгылаз ақәҿиаракәа шамоу, иҳараку апрофессионализм шаанарҧшыз.

Асасцәа Бадра Гәынба иҭабуп ҳәа иарҳәеит аҧхарра зҵаз адкылареи Жәларбжьаратәи аицлабра аҿалархәразы ироуз алшареи рзы, Аҧсны аҟазаара дара рзы иамоу аҵак ду азгәаҭаны, ас еиҧш акрызҵазкуа аҳҭыс шраҩырмыжьыз азгәарҭеит.

Адомино азы Жәларбжьаратәи афедерациа ахада Мануел Окендо 2011 шықәсазы Аҧсны адомино азы адунеи ачемпионат мҩаҧысижьҭеи 14 шықәса раахыс Аҧсны аҿшеиҭанакыз азгәеиҭеит.

«Сара 14 шықәса раҧхьа Аҧсны ачемпионат аҟны сыҟан, уи аахыс ара зегьы аҿеаҧсахит. Избоит аргыларақәа шымҩаҧысуа, зегьы есааира ишеиӷьхо, ари угәы иахәоит», — иҳәеит иара.

Адомино азы Венесуела Афедерациа ахада Ефраин Веласкес иҳәеит Венесуела Ахада Николас Мадуро Бадра Гәынба ихьӡала салам шааиҭиз.

Аҳәынҭқарра Ахада инаҵшьны иҳәеит аибабара, аспорт ала аусеицура аҵак ду шрымоу, урҭ ажәларқәа реиҩызаратә еизыҟазаашьақәа рырҭәҭәара ишацхраауа.

«Акыр иаҧсоу аҩызцәа, даҿазныкгьы иҭабуп ҳәа шәасҳәоит Аҧсны шәаахьаҭааз азы. Ҳара ҳзы аҵак ду амоуп ҳҩызцәа рҟнытә иҳамоу адгылара. Аспорт ауаа еиднакылоит. Шәара шәеизыҟазаашьақәа ирыҵоу аҧхарра збоит. Ари иахьа, иуадаҩу аамҭазы, ауаа еизааигәанатәуеит. Шәара ишәыбжьоу аизыҟазаашьақәа ажәларқәа рыбжьара ауаатәыҩсатә еимадаракәа рышьақәыргылара алдыршоит. Аҧсныҟа шәаара ҳауаажәлар гәахәарала ирыдыркылоит. Шәара — еиуеиҧшым акультуракәа рхаҭарнакцәа, зхатә хаҿра змоу атрадициақәеи амилаҭқәеи еидызкыло уааауп. Ауадаҩракәа, аиҿагыларақәеи аполитикатә ҧынгылақәа шыҟоугьы, ауаа еизааигәазтәуа амҩақәа шәыҧшааует. Шәеидгылара аҩныҵҟа ихадароу ауаҩытәҩсатә ҟазшьақәа реиқәырхара шәылшоит», — иҳәеит Бадра Гәынба.

Анапхгаҩ ҿыц далырхит

Ҭелла адныҳәалара

Диузџьа ақалақь аҿы имҩаҧысит Ҭырқәтәыла иҟоу Аҧсуа культуратә хеилакқәа рфедереция аизара ду. Уаҟа Афедерациа ахада ҿыцс далхын Иауз Аҭрышба. Уи икандидатура иадгылеит аизара иалахәыз аделегатцәа реиҳараҩык. Иауз Аҭрышба Аҧсны Аџьынџьтәылатә еибашьра далахәын.

Аҧсны Аҳәынҭқарра Ахада Гәынба Бадра ҭелла Иауз Аҭрышба идиныҳәалеит Афедерациа анапхгаҩыс иалхра, изеиӷьеишьеит ақәҿиаракәа ҳауаажәлар рхаҭарнакцәа инапы ианырҵаз аус анагӡараҿы. Абри азы адырра ҟанаҵоит Аҳәынҭқарра Ахада ипресс-маҵзура.

«Аҧсны ашәарҭара ианҭагылаз бџьаршьҭыхла уашьцәа урывагылан уҧсадгьыл ухьчон, агәра ганы сыҟоуп, Афедерациа анапхгараҿы аихьӡара дуқәа шааурҧшуа», - иазгәеиҭеит Бадра Гәынба.

Аҧсны Ахада аҭел дылзасит иара убас Афедерациа анапхгарахь зкандидатура ықәгылаз Елиф Таҧшьҧҳа (Маршьанҧҳа).

Бадра Гәынба уи ҭабуп ҳәа леиҳәеит аусуразы, иазгәеиҭеит ара иаиааизи иаҵахази шыҟам.

«Аҧсны инхогьы Ҭырқәтәылеи егьырҭ атәылақәеи рҿы инхо ҳџьынџьуаагьы - зегьы жәларык ҳауп, ҳажәҩахыр еибыҭаны аус еицаҳауроуп ҳҳәынҭқарра аҿиареи, ҳбызшәеи, ҳмилаҭтә хаҿра аиқәырхареи рус аҟны», - иҳәеит Бадра Гәынба.

Аҳәынҭқарра Ахада Афедерациа ахада ҿыц Аҭрышба Иаузи Елиф Таҧшьҧҳаи (Маршьанҧҳа) Аҧсныҟа ааҧхьара риҭеит.

Алеқсандра Шьаҟрыл дахьынхоз аҩнаҿы Амемориалтә ӷәы аадыртит

Абҵарамза 20 рзы аполеоботаник, абиологиатә наукақәа ркандидат, Жәларбжьаратәи аботаникатә еилазаареи Европазегьтәи аполеоботаникатә еилазаареи рлахәыла Алеқсандра Константин-иҧҳа Шьаҟрыл (20.11.1925 – 22.12.2009) диижьҭеи шәышықәса ҵит.

Уи лира амш аҽены Чачба имҩаҿы игылоу, лара дахьынхоз аҩнаҿы амемориалтә ӷәы аадыртит.

Алеқсандра Константин-иҧҳа ҳаҭырла дыргәаладыршәарц арахь иааит Аҧсны анаукақәа Ракадемиа Аботаникатә институт аусзуҩцәа, ауацәеи аҭынхацәеи, ауаажәларра рхаҭарнакцәа.

Шьаҟрыл Алеқсандра Константин-иҧҳа еицырдыруа аҧсуа ркқаҩы, аҵарауаҩ, ҩынҩажәа шықәса аҵара зларҵоз абжьаратәи ашкол азы Аҧсны аҭоурых аҿы раҧхьатәи аҧсуа бызшәазы арҵага-шәҟәы автор Константин Шьаҟрыл иҧҳа абҵарамза 20, 1925 шықәсазы диит.

Лара А.М. Горки (1947 ш.) ихьӡ зху Аҟәатәи аҳәынҭқарратә арҵаҩратә институт далгеит, В.Л. Королиов (1948-1951) ихьӡ зху Урыстәыла анаукақәа Ракадемиа Аботаникатә институт аспирантура акурс дахысит. 1957 шықәса инаркны 2009 шықәсанӡа Аҟәатәи аботаникатә баҳчаҿы анаукатә усзуҩ еиҵбыс, анаукатә усзуҩ еиҳабыс, аботаника аҟәша аконсультанс аус луан.

Аботаникатә баҳчаҿы аусура даналага, Алеқсандра Шьаҟрыл активла ҳаамҭазтәи адгьылаҵантәи аҵиаақәа репидермиалтә анализ азы аҭҵаара лнапы алалкит. Лара лкандидаттә диссертациа ҳаамҭазтәи адгьылаҵантәи аҵиаақәа рдиагностиказы адаҧажәла ҵиаақәа репидермис ашьақәгылара иазкуп.

Алеқсандра Шьаҟрыл анапхгаҩы лаҳасабала уахь иналаҵаны, апалеоботаникатә експедициақәа лхы алалырхәуан. Аепидермал-кутикулиартә анализ аметод лхы иархәаны, лара адаҧажәлақәа, аҧсажәлақәа уҳәа 30 инареиҳаны аҵиаахк ҿыцқәа рыҭҵаара лылшеит.

Апрофессор А.А. Колаковскии лареи еицхырааны ақыҭақәа Бармышь, Мгәыӡырхәа асармаҭтәи афлорақәа рҿы аполеоботаникцәа шамахамзар ирықәымҿиауа аартра ҟарҵеит, урҭ ҩ-хкык змоу «Колхидиа» ҳәа изышьҭоу аҧсажәлақәа иҿыцу рыхкы шьақәдыргылеит.

Алеқсандра Шьаҟрыл 40 инареиҳаны анаукатә кыҧхьымҭақәа дравторуп.

Лара дравторуп афундаменталтә усумҭақәа – ҩ-томкны иҟоу «Каталог ископаемых растений Кавказа», «Ископаемые цветковые растения СССР».

Алеқсандра Шьаҟрыл лыҭҵаамҭа «Виды бобовых из третичных флор Абхазии» 1992 шықәсазы Акралтә ботаникатә баҳча аҭыжьымҭаҿы икьыҧхьыз адгьыл иҵырхуа акалыиатә хкқәа ирызку аҭыхәтәантәи атом иалалеит.

Алеқсандра Шьаҟрыл Аҟәатәи ақалақьтә депутатцәа рхеилак адепутатс далырххьан, лара активла арҵаҩратә усура лнапы алакын, аполеоботаниказы иҷыдоу акурсқәа дрыҧхьон.

Жәларбжьаратәи адокументтә кинофестиваль «RT.Док: Ҳфырхацәа раамҭа»

Аҟәа ихыркәшахеит

Жәларбжьаратәи адокументалтә кинофестиваль «RT.Док: Ҳфырхацәа раамҭа» Аҟәа, абҵарамза 18 рзы ихыркәшахеит. Афестиваль аҩбатәи, ахыркәшаратә мшы аҽены идырбан адокументтә фильмқәа: "Ҳашҭа аҟынтәи арҧыс: Журавлиов" (автор, арежиссиор Инна Танашева), "Агәрахаҵара адгьылбжьаха" (автор Ольга Кири, арежиссиор Артиом Сомов), "Аӡәы. Адәы. Аибашьҩы" (автор Руслан Гусаров, арежиссиор Артиом Сомов).

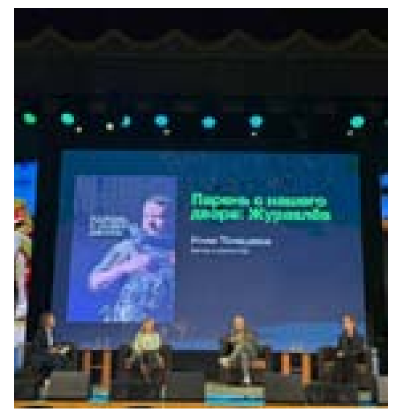

Ахыркәшараан иқәгылеит Аҧсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Олег Барцыци Киевтәи арежим ацәгьоуракәа рзы Урыстәылатәи Афедерациа адәныҟатәи аусқәа Рминистрра анапынҵа ҷыдақәа змоу ацҳаражәҳәаҩ Родион Мирошники.

Олег Барцыц Аҧсны Аҳәынҭқарра адәныҟатәи аусқәа Рминистрра аҟынтәи аџьшьаратә шәҟәқәа ранеишьеит: Руслан Гусаров, арратә корреспондент, RT адокументтә фильмқәа равтор; Павел Кукушкин, арратә корреспондент; Инна Танашева, РИА Новости акорреспондент, афильм "Ҳашҭа аҟынтәи арҧыс. Журавлиов" автор; Константин Михалчевски, РИА Новости афотокорреспондент, иҭахаз арратә корреспондент Ростислав Журавлиов иҩыза; арратә корреспондент, апроект WarGonzo автор Семион Пегов.

Иара убас, аџьшьаратә шәҟәы ланаршьеит RT адокументтә дырраҭаракәа рдиректор, афестиваль "RT.Док: Ҳфырхацәа раамҭа" апродиуссер хада Екатерина Иаковлева.

Олег Барцыц RT ателеканал, амедиагәыҧ «Россия сегодня» аредактор хада Маргарита Симониан лыхьӡала аџьшьаратә шәҟәы ишьҭит 2022 шықәсазы амемориалтә проект «Ахьӡ аҧшаара» аҳәаақәа ирҭагӡаны иҭыхыз адокументтә фильм «Аҧшаара» аҧхьарбара ацхыраара аҭаразы. Жәларбжьаратәи адокументтә кинофестиваль "RT.Док" Аҧснытәи аҳәынҭқарратә университет аҟынгьы имҩаҧысит, уи еиҿкаан Аҧсны адәныҟатәи аусқәа Рминистрреи, Аҧсны акультура Аминистрреи, Аҧснытәи аҳәынҭқарратә университети, Урыстәылатәи Афедерациа асоциалтә программақәа рыдгыларазы Амилаҭтә фонди рыцхыраарала.

Аӡиа Риҵа шыҟалаз иаххәааны ажәақәак

Агәаанагара

Риҵа ҧшӡа казказуа
Х-шьхак ирбжьатәоуп.
Аӡиақәа Кавказаҿы
Иреиӷьасшьо иароуп!
*З. Г. Ҭраҧшь**

Адунеи аҿы аҧшӡара «икны иаго» адгьылҭыҧқәа алегендақәа зцым ҳәа акгьы ыҟам.. Алегенда иуҵанаҳәоит иашарак, аха, зны-зынла убас ахыҭҳәаақәа алаӡҩоуп, уи иалоу аиашара алкаара иус мариам. Аӡиа Риҵа шыҟалаз иазку алегендақәагьы убас иҟоуп. Аҵарауаа изларҳәо ала, иҟоуп агәаанагаракәа ҩба.

Актәи излаҳәо ала, уи ҟалеит аҵаршәи - адгьылҵысреи (ледниково-тектонически) рыла. Ус акәзар, иҟалеижьҭеи миллион шықәса ҵуеит. Уи дақәшаҳаҭым раҧхьӡа аӡиа ҭызҵаауаз аҵарауаҩы, агеолог Е.М. Морозова-Попова. Уи излалҳәо ала, аӡиа ашықәсрацәа амазар, иалало аӡқәа иаарго ахаҳә-мҿыхә иҭдырҭәхьазаарын. Аӡиа ҟалеижьҭеи рацәак ҵуам, адгьылҵысра иахҟьаны Ҧшаҳәышьха иацырдаз абахә бганы аӡиас амҩаҿы аҧынгыла аныҟанаҵа, аӡҭачыра ҟалеит. Иагьазгәалҭоит, «иҭабгазаргы алшоит» ҳәа. Иарбан дгьылҵысроу изыхҟьаз аилкааразы Аҧснытәи агеологцәа рхеидкыла имҩаҧыргаз аҭҵаарақәа рыла, Шамахантәи адгьылҵысра иақәшәеит. Уи адгьылҵысра ҟалеит абҵарамза 25, 1667 шықәса азы. Абасала, аӡиа Риҵа сынтәа 358 шықәса ахыҵуеит.

Ҳәарада, адгьылҵысрақәа раан иҟалар алшоит адгьылҳәазарақәа, абахәқәа реилабгара, аҭабгарақәа, урҭ ирыхҟьаны аӡиақәа рыҟалара. Убас иҟалеит аӡиа Риҵагьы ҳәа ирҳәогьы агәра угартә иҟоуп, аха Иубшара - Риҵа - Лашыҧсытәи адгьылҭыҧи аӡиасқәа рҭагылазаашьақәа ҳанрыхәаҧш, аҽа мзызк ала иҟалазшәа агәаанагара ҳауит. Уи аҟалара зыхҟьаз амзызи, аҭагылазаашьа иацырҟьартә иҟоу ашәарҭареи ирызкуп ари аусумҭа. Аиаша шьақәзыргыло аҧышәара ауп, аха аҧсабара хҟьа-ҧҟьала (причино-следственная) излеимадоу ала, аус ахшыҩ-ҵастә ҭҵаарала уазнеир, аиаша уҵанаҳәоит. Анаҩс, уи аиашара ҧышәарала ашьақәырӷәӷәаара иарҵабыргуеит. Араҟагьы убас иҟалап ҳәа ҳгәы иаанагоит. Ҵаҟа ҳазлацәажәақәо рҟны ҳхы иаҳархәоит реиҳа ииашоуп ззуҳәартә иҟоу Риҵа иазку иҭҵаау адыррақәеи, иҵабыргу аҟалахьақәеи (факты), алегендақәа рҟнытәи алкаақәеи.

Аҧсуаа ражәа иалоуп «акы мҳәақәа – ҩба узҳәом» ҳәа.

Е.М. Морозова - Попова иазгәалҭоит, «Риҵа аӡырха (долина) аҧшра амоуп» ҳәа. Уи илҳәаз иақәшәоит ҳҳәартә иҟоуп аҧсуаа рлегендақәа ирҳәогьы, аӡиа ҟалаанӡа ара ақыҭа Риҵа захьӡыз ыҟан ҳәа. Морозова-Попова иаалго ахсаалаҿы (акартаҿы) Риҵа иацрыҵуа аӡиас Лашыҧсы (Лашиҧсе) ҳәа иалырбоит, иахьа уи Иубшара ҳәа азаҳҳәоит. Ари аҵарауаҩ, илбази илшәази рыла, агеологиатә ҭҵаарадырра аҧҟаракәа инарықәыршәаны иҟалҵеит алкаақәа, аха аиаша дазназгаран иҟаз адырракәа лзеизгама ? Лекспедициа ара ианыҟаз, хаха-хымш амшцәгьақәа иҟан, аӡқәа хышхыҵәаны илеиуан лҳәоит. Уи иахҟьаны еилкаашьа лымаӡамызт, Риҵа иацрыҵуаз аӡы аҟнытә хара имгакәа ҧыҭк адгьыл ишыҵалоз, уи иааанаго, уа иахагылаз абахә аныбгоз, аҵан иҟаз аҳаҧыракәа рҟынтә еикәхаз ыҟоуп. Лара излалҳәо ала, уа иҟоу ахаҳәра акыр иӷәӷәоуп, егьырахь иҟақәоу рааста. Ус акәзар, иаҳҳәар алшоит, иахьа Риҵа аӡы ахьацрыҵуа иҟоу «ашәхымс» еикәхеит, уи аӡырха ҳәа ззылҳәаз уаанӡагьы убранӡа ишьҭыхны иҟан, усҟан, абахә анбгоз, уи аҭыҧ иагьеиламбгеит, иагьҭамбгеит.

Морозова-Попова Риҵаҟа лара амҩа злаҟаз ала, аҭыҧантәи ауаа рықәшәашьа лымамызт. Усҟан амҳаҵьырреи ахара зду ауаа ҳәа ианыҟаз аамҭан, Риҵа иаҭаауаз аҧсуаа маҷын. Уаҩы дахьылымбаз, игҿаханы иҟоу ҭыҧушәа агәаанагара лнаҭеит. Ажәытәан, Бзыҧтәи аиҩхаара уаала ианҭәыз, шьхеи, ӡиаси, ӡыхьи уи аагәара иҟаз ирзымдыруаз, ахьыӡ зырымҭаз ҳәа акгьы ыҟаӡамызт, аха аҭҵааҩы иабаалгоз урҭ адыррқәа, аҭыҧантәи ауаа дрықәымшәазар? Ари зхаҳҳәааауа, Риҵатәи аҭыҧ ауаҩытәыҩса ианибоз аамҭан, аӡиас Лашыҧсы Риҵа илеиаанӡа адгьыл иҵаланы ацара иалагахьан. Ауаа ирбаз Риҵа ишьхарҧны ишьҭаз, анкьа уа илеиуаз аӡқәа иҟарҵаз адәы - «аӡырхара» ҳәа Морозова -Попова иззылҳәаз ауп. Риҵаҟа иҩеиуаз ауаа, аҧхьа иназыдгылоз, адгьыл иҵырҩны иааиуаз аӡиас акәын. Ирбаз, иаҭәаз ахьыӡгьы - Иубшара (абахә иҩбаны еиҩызшаз аӡиас ҳәа акәхар ҟалап) ҳәа арҭеит. Абас ала, ауаа Риҵаҿы анхара иалагаанӡа аӡқәа Иубшареи Лашыҧси рҿырышахьан, Риҵа аҵала аҳаҧыра иҵаланы Лашыҧсы ацара иалагахьан. Арҭ аӡқәа иубартә еимадара рымамызт, рыхьӡқәагьы хаз-хазхеит.

Е. М. Морозова-Попова даныҟаз илбаз ала, Риҵа иалалоз аӡиас хада ахьыӡ иацрыҵуазгьы иахылҵеит. Ара иҟалаз аиқәымшәара зыхҟьаз, уаанӡатәи аҭагыла-заашьеи, аӡиа аныҟала ашьҭахьтәи аҭагылазаашьеи реиҧшымра ауп.

Риҵа шыҟалаз иаххәау алегендақәа рацәоуп, аха ақыҭа ахьыӡ ахьынтәаауа ҳәа Ҵьениа Камшьышь Абзагә-иҧа, бзыҧаа рҿы иреиӷьу ашәарыцаҩ ҳәа ахьыӡ змаз, 80 шықәса ирҭысхьаз, саныхәыҷыз иҳәо саҳаит, «... анкьа, уи аҭыҧ қыҭан, ашьха дуқәа хҧа: Ҧшаҳәышьха (Ҧшашьа ҳәагьы рҳәоит), Аҵыҭәақәа, Арихәа рыҵа ишьҭан. Ақыҭа Ашьхарыҵа (ашьхақәа рыҵа) ҳәа хьӡыс иаман. Иарбан шьхаҭыҧу иҧшӡам, аха ари акалашәа иҟан рҳәоит. Уи аҧшӡара ихнахыз ашәарыцацәа рыҧхаҵәа Риҵа ҳәа хьӡыс ирырҭон... Ҽаҩраҭагалара ааихьан, Ашацәа ақыҭа Риҵа ианаҭааз...». Инарҭбааны далацәажәеит урҭ зықәшәаз, аха ҵакыс иамаз абас иҟан, ҧҳәысеибак лыда риҵаа рысасдкылашьа ргәамҧхеит, ӷәӷәала ирызгәаан рқыҭа иӡмах ҭыҧны иҟарҵарц рызбеит, аха, уи аҭыҧ иамаз аҧшӡара арӡра рҭахымхеит, иӡиа ҧшӡаны иҟарҵарц рызбеит ҳәа. «Усгьы Ашацәа ирыӡбыз нарыгӡон. Дадраа! Уи аӡиа зымбац мгәаҭа дыҟоуп, аҧшӡара икны иагоит» ҳәа ихиркәшеит иажәабжь.

Ари алегенда излаҳәо ала, аӡиа акыр ахыҵуеит, ашацәа ауаа ирбо ианыҟаз иаамҭанытәуп, аха ҧышәарала шьақәырӷәӷәашьа змам иабанӡаиашоу?

Аҧснытәи ашьхақәа еиҳараӡак акьыр злыҵуа ахаҳәқәа рыла ишьақәгылоуп. Урҭ зегьы ӷәӷәарыла еиҧшым, иҟоуп аӡы имарианы иҵнаӡәӡәаауа, иҟоуп акыр зычҳауа. Убас, аӡиас Лашыҧсы миллион шықәсала адгьыл аҵа аҳаҧқәа аҧнаҵеит. Алегендақәа изларҳәо ала, амшцәгьа бааҧсык аан ақыҭа Риҵа ҭабгеит. Е.М. Морозова-Попова «аҭабгарагьы ҟалеит» лҳәоит, аха, уи зыхҟьаз ҳәа илҳәо адгьылҵысра ауп.

Адгьыл аҵа аҳаҧқәа ахьыҟоу, адгьылҵысра иахҟьаны лассы-лассы аҭабгареи, адгьылҳәазарақәеи ҟалалоит, аха, ус еиҧш иҟоу ахҭысқәа аҽа мзызк алагьы иҟалар алшоит.

(Алгарҭа 5-тәи ад.)

Ақыҭанхамҩа аҭагылазаашьа иазкны

Ауаажәларратә палатаҿы

Наира Сабекиа

Аҳәынҭқарра аргыларaҿы, ажәлар рыҧсҭазаара шьаҭанкыла аҧсахраҿы акырӡа аҵанакуеит ақыҭанхамҩа аҭагылазаашьа.

Аханатәгьы, ақыҭаҿы инхо рыдагьы ҳақалақькәа ирыланхо рыҧсҭазаарагьы иахьыҧшуп, иадҳәалоуп.

Ауаажәларратә палатаҿы ақыҭанхамҩа аҭагылазаашьа иазкыз аилацәажәара мҩаҧган. Уи иалахәын ақыҭанхамҩа аминистр Беслан Џьопуа, уи ихаҭыҧуаа Ҭеваз Ачба, Вараздаҭ Миносиан, акредиттә хырхарҭа напхгара азызуа Сократ Џьынџьал, Низам Хаҧаҭ уҳәа егьырҭгьы.

Аҧсны ақыҭанхамҩа аминистр Беслан Џьопуа иҳәеит 2026 шықәсазы ақыҭанхамҩа арҿиараз ишазоужьу 250 миллион мааҭ аҧара, ари ҭцыҧх иазоужьыз аасҭа 100 миллионк рыла еиҳауп. Ҳгәы иаанагоит, аизҳара алҵшәа бзиа аанашьҭып ҳәа.

Иаҳхысыз ахәышықәсазы ақыҭанхамҩа ашьҭыхразы иҟаз апроектқәа зегьы ирзоужьын 519,5 миллион мааҭ. 1189 проект рыдыркылеит, иара убас апрограмма аҳәаақәа ирҭагӡаны есышықәса аминистрра ақыҭақәа ирзаархәоит ахәшәқәа, ахәаҷа-маҷақәеи, аҿкы чымазарақәеи раанкыларазы. Иаахәан ақыҭанхамҩаз атехника, насгьы атехника амаҭәахәқәа. Иаахәан аҵха ахаҭабзиара агәаҭаразы алабараториатә аппарат, аветеринартә усбарҭа азын. 2021 шықәсазы имҩаҧган абҭы аизгареи, анырҵәареи иазкыз аусмҩаҧгатә, уи иақәхарџьын 80 миллион мааҭ.

2021-2024 шықәсқәа рзы еиҿкаан абарҭ апроектқәа: Гагра араион – 28 прпоект,12,7 миллион мааҭ. Гәдоуҭа араион 178 проект, 73 миллион мааҭ. Аҟәа араион – 98 проект, 41,3 миллион, Гәылрыҧшь араион 96 проект – 43,7 миллион. Очамчыра араион 369 проект, 140,8 миллион – 40 проект, 43,5 миллион. Гал араион 38 проект, 22,5 миллион мааҭ аҧара рзоужьын. Еиҳараӡак апроектқәа ашәыраазареи, имаҷу амеханизациеи ирызкын, 290,1 гектар ашәыр, ажь еиҭаҳауп. 685 усурҭа аҭыҧ аҧҵоуп. Иаахәоуп амини-тракторқәа, амотоблокқәа.

Ақыҭанхамҩа аалыҵқәа аус рыдуларазы 2021-2023 шықәазы 56 проект аҧҵан, ирзоужьын 86 миллион мааҭ. Уахь иаҵанакуеит аҵех маҷқәа, аџьыка, ашәырӡқәа, ашәыр рҩа, аҵәахырҭатәи адкыларҭатәи шьҭаҵарҭақәа, аҵитрустә шәырқәа ахьрыдыркылаша, уаҟа усурҭала еиқәыршәан 213-ҩык ауааҧсыра.

Арахәааӡараз 180 проект азҧхьагәаҭан, 59,8 миллион рзоужьын. Аҧсызааӡараз 12 проект, ирыҭан 8,8 миллион мааҭ.

2025 шықәсазы 153 гектар абаҳча аҧҵаразы азҧхьагәаҭоуп, апрограмма иалахәу ирыҭоуп 20 нызқь шьапы аҵитрус хкқәа. Зынӡа 98 нызқь аиҭаҳатә рыҭатәуп, ажь, ахәырма егьырҭ ашәырҵлақәеи.

Ақыҭанхамҩа аминистр далацәажәеит иара убас анхацәа аҧырхага ду рызҭо абты, иара убас «акәыкәбаа чымазара» ҳәа изышьҭоу аҧыхразы ахәшәқәа араионқәа рхадацәа ишырзыршьҭхьоу, уи ауааҧсыра ишырзыршоу, ахархәашьа иахьынӡақәшәо ахылаҧшра азҭо макьана деилкаам. Иаагозар, абты ақәхразы 10 миллионк азоужьын.

Низам Хаҧаҭ иқәгылараҿ иҳәеит ақыҭанхамҩа апроблема зызбо апроект ишаҿу. Уи адкыларҭатә ҭыҧ аҟаҵара, анхаҩы иаарыхра, араса, ахәырма, адаҧа уҳәа абра иалаиҵаратәы алшара инаҭоит. Урыстәыла ирацәажәаны иҟоуп, аалыҵ ахьрыдыркылаша.

Иалкаатәу, ақыҭанхамҩа аминистр иқәгылараҿы, иҳәеит Аӡҩыбжьа ақыҭаҿы иаадыртраны ишыҟоу106 ақыҭанхамҩатә аалыҵқәа рыдкыларҭа. Альготатә кредитқәа зоураны иҟоу инарго апроектақәа ҭырҵаауеит, насгьы уи иаҭаху ахарџь аӡәгьы рнапаҿы ирырҭаӡом. Апроект анагӡаҩцәа еиқәдыршәоит аматериалқәа: аиҭаҳатә, алаҵатә, аанда уҳәа рыла. Уи иалнаршоит апрограмма анагӡашьа ахылаҧшра аҭара.

Асахьаҭыхҩы қәыҧш лыблала

Аҵәыргақәҵа

Аҵәыргақәҵатә зал маҷ Avada аҟны имҩаҧысит асахьаҭыхҩы қәыҧш Диана Хынҭәба лҵәыргақәҵа. Уи аҭааҩцәа ирбеит автор аҵыхәтәантәи ашықәсқәа рзы иаҧылҵаз аҿыханҵа (ахәша, акварель). Урҭ рхыҧхьаӡара наӡоит 15 рҿынӡа, аха аус злоу ахыҧхьаӡара акәым. Аусумҭақәа ирныҧшуеит асахьаҭыхҩы лыҟалакь, лыҧсабара ссир илырҭаз абзиабара. Дхәыҷы аахыс аҭыхра бзиа избо Диана занааҭла дфилологуп, аха аҟазара зшьа-зда иҭахәмаруа уи амҩа хымҧада иалихуеит.

Диана аҿыханҵаҩ-сахьаҭыхҩык иаҳасабала лышьақәгылараҿ рнырра рацәоуп еицырдыруа аҧсуа сахьаҭыхцәа Евгени Котлиарови, Баҭал Аџьапуеи.

Лара дныҟәон Евгени Котлиаров истудиахь. Убри анаҩсан Лондон ауниверситет аҿы дырхысит акурсқәа, убри аамҭа лара илнаҭаз даара ирацәоуп лҟазараҿы.

Диана Хынҭәба лзы дыцхырааҩ дуны дҟалеит, Аҧсныҟа даныхынҳә аусурҭа ҭыҧла деиқәзыршәаз Баҭал Аџьапуа.

«Сара сзы насыҧ духеит аусурҭа ахьсоуз, имаҷҩуп ус зҟазарҭахь уназышьҭуа асахьаҭыхҩцәа. Шықәсык абраҟа аус ахьызуаз ишьақәгылеит сҭыхымҭақәа рҿы аҧшшәы, апалитра.. Уи са сзы ицхырааӡа духеит, иазгәаҭатәуп иара аибашьра ашьҭахь аҟазара злаз ахәыҷқәа имаҷҩымкәа дышрыцхраауаз»,– азгәалҭоит Диана.

19 шықәса анылхыҵуаз Диана Хынҭәба илыллыршеит хаҭалатәи аҵәыргақәҵа аиҿкаара Аҵәыргақәҵатә залаҿы. «Акварель аус адуларaҿы сымҩақәиҵеит, иаҧысҵаз сусумҭақәагьы ибзоуроуп асахьаҭыхҩы Баҭал Аџьапуа»,– лҳәоит лара. Иара убас аинсталиациа «Цәгьа ҟаумҵан» зыхьӡу, лҩыза асахьаҭыхҩы Аҧшьа Ҳагбеи лареи еицыҟарҵахьеит. Лҽалалырхәит иара убас «Ааҧынтәи аҵәыргақәҵа», «Аҳәса аҟазараҿы» зыхьӡу аҵәыргақәҵақәагьы.

Уажәы, иахьа лара лхала еиҿылкааз аҵәыргақәҵа ианлырҧшит лҟазара, лгьама, лыгәҭыхақәа. Урҭ зегьы аҭааҩ дагәыланахалоит.

Арҩаш кнаҳа абжьы еихсыӷьуам

Агәаларшәаратә хәылҧазы

Алиса Гәажә-ҧҳа

Ааигәа И.Гь.Папасқьыр ихьӡ зху Амилаҭтә библиотека аҟны имҩаҧган Аҧсни, СССР-и, Урыстәылеи рышәҟәыҩҩцәа Реидгылақәа ирылаз апоет, апублицист, ажурналист, изаамҭанымкәан зыҧсҭазаара иалҵыз Виачеслав Џыҭанаа диижьҭеи 70 шықәса аҵра иазкыз «Арҩаш кнаҳа абжьы» захьӡыз аиубилеитә хәылҧазы.

Аҧсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла абзоурала еиҿкааз агәаларшәаратә хәылҧазы ахь имҩахыҵит апоет В.Џыҭанаа иҩызцәа апоетцәа, ашәҟәыҩҩцәа, уи ирҿиара ҳаҭырла иазыҟоу аҧсуа интеллигенциа рхаҭарнакцәа, Аҧснытәи аҳәынҭқарратә университет аусзуҩцәа, хаҭала Аҟәатәи актәи абжьаратә школ арҵаҩцәеи аҵаҩцәеи, иара убас аҭынхацәеи аҭаацәеи.

Агәаларшәаратә хәылҧазы аартит Аҧсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла ахантәаҩы Вахтанг Аҧҳазоу. Уи иқәгылараҿы инарҭбааны дазааҭгылеит абаҩхатәра злаз, даҽаӡәы иламҩашьо, аҧсуа поезиаҿы, аҧсуа литератураҿы зхатә бжьы зманы зҩызцәа иаарылагылаз апоет қәрахьымӡа ирҿиареи инысымҩеи.

«Ииасхьоу аамҭала избахә аҳәара, игәаларшәара уадаҩуп, аӡәырҩы апоетцәа, ашәҟәыҩҩцәа рлахьынҵа зҧеиҧшхаз, зыҧсҭазаара заа иҿахҵәаз, аха зышьҭа нзыжьыз апоет, апублицист Виачеслав Џыҭанаа.

Уи ирҿиара инаҷыданы зыжәлари зыҧсадгьыли згәы иҵхоз, урҭ ирызкыз, ирыдҳәалаз азҵаарақәа ирызҿлымҳаз, ахҭысқәа заҩзмыжьуаз, амилаҭ-хақәиҭратә қәҧара иалахәыз дыруаӡәкын Виачеслав Џыҭанаа, хаҭала, Аҧсны Аџьынџьтәылатә еибашьраан идырцәеи иҩызцәеи рыбзоурала, урҭ рыцхыраара ихы иархәаны аус иуан арратә корреспондентс «би-би-си» аҟны. Уи Аҧсны имҩаҧысуаз ажәабжьқәа адунеи аҟны ирдырыртә, ирылаҵәартә аҟаҵара ҟазарала иахьилшаз даара акыр аҵанакуан аҧсуа жәлар ҳзы.

Зхатә дунеихәаҧшра змаз апоет Виачеслав Џыҭанаа иҩышьатә формагьы иаман ахатә ҷыдаракәа. Уи ицәаҳәақәа еснагь иркьаҿны, иҧҟаны, ииҳәарц иҭахыз ахшыҩҵак ҵауланы аарҧшышьа дақәшәон, адырра бзиа иман, аҧсуа литература инаваргыланы даара дазҿлымҳан адунеитә литература, ибзиангьы идыруан», – иҳәеит уи.

Виачеслав Џыҭанаа ашкол данҭаз инаркны ажәеинраалақәа рыҩра дшалагахьаз азгәаҭо, Вахтанг Аҧҳазоу иажәа хыркәшо иазгәеиҭеит, апоет ирҿиара ахәҭак аҧсадгьыл абзиабара ишазку, ихатә дунеи зныҧшуа, иқыҭа, иан, иаб, иабшьҭра уҳәа ирызку ажәеинраалақәа ракәзар, аҧхьаҩ дызгәылазхало, хәыцра шәкы изцәырызго шырҿиамҭақәоу.

– Џыдала, апоети аҧсабареи реизыҟазаашьеи реизааигәареи уаҩы изгәамҭарц залшом, уи қәҿиаралеи ҩаӡара ҳаракылеи иажәеинраалақәа рҿы дыззаҭгыло апеизажтә хырхарҭа аҟны. Баҩхатәра ҳаракыла, апоет иқәҿион аҧсабара ажәа сахьаркла аҧсы ахаҵара, азышәаҳәара. Имҳәакәан высшьа амам, Виачеслав аиуморгьы шицәтәыммыз. Хаҭала, ихаҭа ихы иазикуази иҩызцәа аӡәырҩы дырзыгәдуны ирзикуаз апародиақәеи аепиграмақәеи ракәзар, даара алахҿыхра зцу ракәны инхеит аҧхьаҩцәа ргәаҿы.

Еснагь иццакуаз, зразҟы зыцымныҟәаз апоет, иҧсҭазаара заа ишҿахцәоз иныруазшәа агәаанагара узцәырҵуеит уи иажәеинраалақәа «Арҩаш кнаҳа абжьы» еиҧш иҟоу уанрыҧхьо.

«Аҭаҳмадеи аҳәыҳәқәеи» акәзар, даара иҵаулоу ахәыцрақәа узцәырнагоит. Ҳәарада дызхьымӡаз рацәоуп, апоет иаӡазҭгьы аҧхьаҟа илшашаз рацәаан, аха аамҭа кьаҿк иалагӡаны аҧсуа литература аҟны иаҳзынижьыз арҿиамҭақәа хьыршәыгәқәоуп. Алитератураҿы ишьҭа шынижьыз еиҧш, инижьит уи ицәыӡрала ахьаа иҩызцәеи иҭахцәеи рзы.

Вахтанг Аҧҳазоу иқәгылара ашьҭахь ахәылҧаз ахь имҩахыҵыз аекран ду ала идырбан, апоет Виачеслав Џыҭанаа иажәеинраалақәа дахьрыҧхьози иҿцәажәаракәеи зныз авидеонҵамҭақәа.

«Сылахь еиқәымҵакәан избахә аҳәара сцәыуадаҩуп. Ишырҳәо еиҧш, «Анцәа иишаз Анцәа дитәуп»... Иҵегь арҿиара аҳаракырахь ахалара змаӡаз, изаацәаны ҳазшаз иигаз, Виачеслав Џыҭанаа ирҿиара атәы сазааҭгыло исҳәарц исҭаху, уи ирҿиара здыруаз џьысшьон хаҭала, аха арҭ амшқәа рзы ҿыц сеиҭарыҧхьо сҿанынасха, уи ирҿиара ҿыц, даҽа ганкахьала исзаатит, даҽа гәаанагаракәак сызцәырҵит, еиуеиҧшым ахәыцрақәа, агәалашәаракәа сызцәырыргеит», – иҳәеит апоет, «Аҧсны аҟазара» аредактор хада Геннади Аламиа.

Агәалашәаратә хәылҧазы аҟны, 2008 шықәсазы Виачеслав Џыҭанаа изкны иҩыз ажәеинраала даҧхьеит хаҭала, В.Џыҭанааи иареи аиҩызара бзиа зыбжьаз, апоет, ажурнал «Алашара» аредактор хада Анатоли Лагәлаа. Иқәгылара хыркәшо, Виачеслав Џыҭанаа апоезиа еснагь ишицыз, ишиҧызаз, ишиҩызаз азгәаҭо дрыҧхьеит Виачеслав Џыҭанаа иҩызцәа: Сергеи Агындиа, Гәында Сақаниа-ҧҳа, Гәында Кәыҵниа-ҧҳа уҳәа ирзикыз, алахҿыхра зцыз аепиграмақәеи апародиақәеи.

Аҧсабара асахьа даара ибзианы иҭызхуаз апоетцәа дшыруаӡәкыз азгәаҭо, Аҧсны ашәҟәыҩҩцәа Рассоциациа ахантәаҩы, апоет Владимир Занҭариа дазааҭгылеит Виачеслав Џыҭанаа аӡәгьы дышиламҩашьоз.

«Апоет Виачеслав Џыҭанаа зхы иақәиҭыз поетын зегь раҧхьа инаргыланы, иҩуан игәы иҵхоз, дызмырҭынчуаз, инырuaз... Уи иман ихатә дунеи, ихатә хырхарҭа, ихатә стиль» – иҳәеит уи.

Агәаларшәаратә хәылҧазы аҟны ирацәан ажәа ҟәандақәа, ажәа ҧхақәа апоет изкыз. Уи иааигәаны дыздыруаз, аус ицызуаз иҩызцәа аӡәырҩы ихаҭареи ибаҩхатәреи ирзааҭгыло иргәаладыршәон идҳәалаз ахҭысқәа.

Ашәҟәыҩҩы Даур Наҷҟьебиа, апоетессацәа: Гәында Сақаниа-ҧҳа, Гәында Кәыҵниа-ҧҳа, апоет Валентин Кәаӷәаниа уҳәа аӡәырҩы иазгәарҭеит ажәа сахьарк азҟаза, абаҩхатәра злаз апоет, зхатә бжьы, зхатә дунеихәаҧшра змаз рҩыза Виачеслав Џыҭанаа дуаҩы длашаны ргәаҿы дшаанхо, игәалашәара шрыцзаауа.

Иазгәаҭатәуп, ахәылҧаз аҟны, апоет иажәеинраалақәа ишрыҧхьаз Аҟәатәи актәи абжьаратә школ аҵаҩцәа инарҷыданы В.Џыҭанаа имаҭацәа.

Агәаларшәаратә хәылҧазы ахыркәшамҭаз уи аиҿкааҩцәеи уахь имҩахыҵызи иҭабуп ҳәа реиҳәеит апоет В.Џыҭанаа иашьа, аҵарауаҩ Савели Џыҭанаа, иара убас апоет В.Џыҭанаа ихатә ҩыза Аҟәатәи актәи абжьаратә школ адиректор Нонна Дел-ҧҳа аманшәалареии аихьӡара дуқәеи рзеиӷьашьо, зегьы даара иҭабуп ҳәа ралҳәеит.

Аӡиа Риҵа шыҟалаз иаххәааны ажәақәак

(Алгарҭа)

Ҿырҧштәыс иаагап 2002 ш. ашьха Аҧшьра иаҵырдоу, Ачба ихәдаара аҵан ишьҭоу Уадқәа ҳәа изышьҭоу аҭыҧан иҟалаз адгьылҭабгареи адгьылҳәазареи. Ари аҭыҧан, абахә иалҽеан 60- ҟа метра илеиуаз аӡкнаҳа, аҵаҟа еилажьыз аҳәаҩараҿы иҵаланы, Уадқәа аҟьаҟьара иаҵсны ицон. Уи адгьыл иҵаланы хҧаҟа километр ианлеилак иҵыҵны адәы иқәланы, илеины аӡиас Ааҧсы иалалон. Уи иахьыҵалози иахьыҵыҵуази аҳаракырала 120-ҟа метра ыҟан. (Ара иаагоу ахыҧхьаӡаракәа зегьы бларҧшыла ауп рыхәшьара шыҟаҵоу). Мышцәга бааҧсык аан, адгьыл иҵаланы ицоз аӡы кылсырҭак аҿы аҧынгыла анаиу, аҳаҧыраҿы аӡҭачра ҟалеит. Иҭачыз аӡы иҟанаҵаз ақәыӷәӷәаара аныҳаракха, адгьыл кылжәаны аӡы рацәаны икылҟьаса, идәықәлаз, аҳаҧыраҿы аӡыдинамикатә аахара (гидродинамический удар захьӡу) ҟанаҵеит, уи адагьы, аӡы аҭачра ианаҿыз иҟалаз адгьылаҵатә аҳауақәыӷәӷәаара, аӡы рацәаны иандәықәла, аҽаҧсахит адәахьалатәи аҳауа ақәыӷәӷәарала. Арҭ амчқәа еилалаз аҳәаҧыратә еибаркыра аӷәӷәара ианеиҳаха, адгьыл аҭабгареи, адгьылҳәазареи ахылҿиааит. Ҳәарада, миллион тоннала иҭабгаз адгьыл, аҭыҧантәи адгьыл аҵысрагьы арҿиеит.

Уа иҟалаз зыхҟьаз, адгьыл аҵа аӡҭачыра шакәу лабҿаба иубартә иҟан. Сара, ари аҭыҧаҿы 2024 ш. сыҟан, лабҿаба избеит иҟаз. Аӡышьҭраҿы избази исшәази рыла 800 кубометр еиҵамызт секундк ала уа ииасны ицоз аӡы. Макьана ирацәаҩуп издыруа, аӡиас Ааҧсҭа цәаҧшьӡа шықәсык абжа аҟара илеины амшын ианалалоз, Гәдоуҭеи Аҟәеи рыбжьара амшын аҿықәа цәаҧшьӡа ианыҟаз. Уи зыхҟьаз Уадқәа аҳаҧы аҭабгареи, аҳәазареи идырҵысыз Аҧшьратәи адгьыл аиха ҵәыҵәыра (окис железо) рацәаны излоу анышә аӡы иахьаанагоз ауп.

Ари еиҧш иҟоу ахҭыс ҟалеит Алгыҭ, Аҷандара иахагылоу ашьха Бӷьаҩынтәы ҳәа изышьҭоу асакара ааигәара, ахьшьцәа рҭәарҭа аҟны 1970-тәи ашықәсқәа раан. Уа Алгыҭ иамоу аҟьаҟьара иҩахыкны анаараҿы, аӡы адгьыл кылжәаны ишааиз убартә иахьагьы иҟоуп.

Абасала, аӡиа Риҵа аҟалара, адгьыл аҵатәи аӡҭачра ишахҟьаз аиаша еиҳа иазааигәоушәа аабоит егьырҭ, изыхҟьаз ҳәа ирҳәақәо рааста. Усҟан, ақыҭа Риҵа аҭабгара иахҟьаны иҟалаз адгьылҵысра Ҧшаҳәышьха иацырдаз ахәы аилабгареи аҭабгареи анаҭеит, аха уа аҳаҧқәа еиламҳакәа инхақәаз ыҟоуп, аҭабгара зауыз «аӡырха» - ақыҭа Риҵа ауп. Иара ақыҭа иҭабгаз ауп илеиуаз аӡқәа рымҩа зкыз. Егьи, абахә абгара, уи Риҵа ашәхымс анаҩс ауп иахьыҟалаз. Ус шакәу арҵабыргуеит Риҵеи Риҵахәҷи ирыбжьыгоу амҩа алахыс иҧыххааса еилажьу ахаҳәрддыра. Иҟалар алшоит, ақыҭа аҭабгара иҟанаҵаз аҭыҧантәи адгьыл аҵысреи, абахә аҵатә ҭабгаракәаки рыбзоурала абахә еилабгазар, аха уи абахәаҵатәи аҭыҧ зегьы еиламҳаит аӡышьҭра зегьы ашәаҳаратә. Ус шакәу шьақәнарӷәӷәоит Риҵа анаҩс иҵало аӡы.

Риҵа амҽхакыраҿы иҟоу аӡиасқәа рҭагылазаашьақәа зеиҧшроу ҳахәаҧшыр, иаабартә иҟоуп, аӡиа Риҵа иацрыҵны илеиуа аӡы 300-ҟа м. ианлеилак 5 м3 аҟара адгьыл аҵалара шалшо, еиҳахаз хыхь адгьыл иқәланы ишцо. Аӡы, уа иахьыҵалои анаҩс иахьыҵыҵуеи, аҳаракырала 310 м. рыбжьоуп (ашәаруга - анероид иаҳнарбаз ала), аурала 2,5 км. аҟара. Ас еиҧш иахьыҟоу аҭыҧаҿы, аӡҭаҽеа дуқәа амамкәа иҟаӡам. Амшцәгьақәа раан Риҵа иацрыҵуа аӡы ҩажәантә ианеихаҳауа рацәоуп. Ианакәызаалак аӡиасқәа андухалак, аҵыӡәӡәаарақәеи, арҳәазарақәеи, арбгарқәеи ҟазшьас ирымоуп. Изыхҟьазаалак, Риҵа анаҩс, ари аҭыҧан, аӡы рацәаны иҵаларҭә иҟалар арбгаракәа ҟанамҵар алшоит. Бжьаратәла аӡиа Риҵа аӡынкыларас 90 000 000 м3 аҟара амоуп. Риҵатәи аӡашәхымс анаҩс адгьылеиҳара ҟалар, уи ашәхымс иазынкылару аӡҭачыра?

Зхы зыхьчаз – Анцәагьы дихьчеит рҳәоит.

Ашәарҭара аҧырҟәҟәаараз иаҧсоуп ҳәа иҳаҧхьӡоит, уа аӡы ахьыҵало амцхә иҵамларатәы аҟаҵара. Шаҟа ыҵалар ҟалои, ҟаҵашьас имоуи рыҳасабра алшоит. Иара убас уа аҳаҧқәа рыҟазаара иахҟьаны Риҵатәи амҩа агеологиатә ҭҵаара бзиа аҭахуп.

Риҵатәи адгьылҭыҧ аҵан уаанӡа иҟаз аҳаҧқәа аимадаракәа рымазар ҟаларын. Убас, ақыҭа Риҵа анҭабгоз иацҭабгазар алшот аӡиа Риҵа маҷ иаҵанакуаз адгьылҭыҧгьы.

Агәаанагара егьа ииашоуп уҳәартәы иҟазаргьы ашьақәырӷәӷәаара аҭахуп. Хыхь аӡиа Риҵа ҟалашьас иаиуз ҳәа иаҳҳәаз ашьақәырӷәӷәааразы, уи адгьыл кылжәаны аӡы ахькылҟьаз аҳаҧы аҧшаара ҳашьҭалеит. Иҳаҳаит, ашәарацаҩ, иахьа Риҵа инхо Ахба Асламбеи Аслан- иҧа идыруеит аҳаҧы ахьыҟоу ҳәа. Ҳаиҿцәажәараан, уи иҳаиҳәеит акыр шықәса шҵуа аҳаҧы ду ибеижьҭеи. Уи амбатә зхыҵуа, ҳаҧҵасла акы згымкәа иҩычаны иҟоу ҧшӡара згым акы шакәу, аха аҭаларҭа макьана уаҩы ишиеимҳәо, аҳаҧы аиқәырхаразы. Ҳара ҳзышьҭоу ахьыҟало ҳәа аниаҳҳәа, иара иибаз аҳаҧы зынӡа аҽаџьара ауп иахьыҟоу иҳәеит, аха иаҳахьеит, ҳара ҳахьашьҭоу аҭыҧаҿы аҳаҧы аҭаларҭа шыҟоу, саныхәыҷыз уа аҳаҧы сҭалалон ҳәа иазҳәаз ауаҩы дыҟан ҳәа. Аҧхьаҩ, имаҷума аҳаҧы аҭаларҭақәа ахьыҟоу, аха ҳара ҳзышьҭоу аҭаларҭа аҟны аӡы рацәаны ишааиз убартә ашьҭақәагьы анызар ауп. Иҟалар алшоит, уи аҳаҧы аӡы ахькылсыз аҿышәҭа, ҧхьан ианыҟалоз еиҧш, 100 м2 аҟара амамзар, еилаҳазар адгьыл-ҭабгараан.

Ари ҳзышьҭоу аҳаҧы ҧшааны, хыхь иаҳҳәаз арҵабыргра инагӡаны ашьақәырӷәӷәаара ҳара ари зыҩуа, иҳалымшар ҟалап. Иахәҭоуп ҳәа иҳаҧхьаӡоит Риҵа иахыҵуа аилкааразы аҽа ҧышәарак амҩаҧгара. Ақыҭа Риҵа анҭабгоз, уа игылаз аҵлақәа, иахьа Риҵа аҵаҟа иҭагылоу рыла. Урҭ аҭабгара ҟалаанӡа ирхыҵуаз, рышықәсатә маҵәазқәа рыла аилкаара алшоит. Ус иҟоу аҧышәара, Шамахантәи адгьылҵысра иақәшәозаргьы аанарҧшуеит.

Ҳажәа ахыркәшамҭазы иаҳҳәар ҳҭахуп, А. Ахба иибаз аҳаҧы, ҳәарада, Риҵатәи амилаҭтә парк иаҵанакуеит ҳәа. Риҵа аҟалашьа ҳәа хыхь ҳзыхцәажәаз ахҭыс аҩыза ари аҳаҧазгьы иҟалар шалшо. Агәра аагоит, зыҧшрада уи аҳаҧы шыҭҵатәу, зны иахәҭоу аиқәырхаратә усқәа мҩаҧганы, нас Риҵатәи амҩаду аа-игәара Афонтәи аҳаҧы аиҧш аҽа туристтә ҭаарҭак шыҟало.

Уи иара аҳаҧы аиқәырхаразгьы аҳәынҭқарразгьы акыр зҵазкуа усуп, хырҩа азура иаҧсоуп ҳәа иҳаҧхьаӡоит.

*10 шықәса зхыҵуаз Зураб Ҭраҧшь Риҵа аниба абас азиҳәеит. Дҭахеит Аҧсны Аџьынџьтәылатә еибашьраан, Венесуела 3 шықәса дырҭагылан, дҭаацәарамызт.

Анзор Амаба,
ООО «ЕРА-ИСТОК» анџьныр хада,
Александр Чамагәуа,
атехникатә ҭҵаарадырракәа ркандидит

Ажәеинраалақәа рыԥхьарақәы еицлабуан

Апоезиа аныҳәа

Аԥснытәи аҳәынҭқарратә университет афилологиатә факультет ажурналистика аҟәша, хаҭала арҵаҩы, апрофессор, ажурналист Екатерина Бебиаԥҳа лҩызцәа лыцырхырааны Аԥсны жәлар рпоет Платон Бебиа диижьҭеи 90 шықәса аҵра аиубилеи инамаданы еиҿыркааит апоет иажәеинраалақәа рыԥхьаразы аицлабра. Уи азырхиан аиҳабыратә абиԥара, иара убас афилологиатә факультет астудентцәеи ашколхәыҷқәеи рыбжьара иреиҕьны иаԥхьо ралкааразы.

Аусмҩаԥгатә рҿаладырхәит, ауниверситет арҵаҩцәеи астудентцәеи реиԥш, аԥсуа шәҟәыҩҩцәа, аҵарауаа, насгьы Кәтол, Дәырԥшь, Дранда уҳәа ақыҭақәа рҟнытә ашколхәыҷқәа. Уахь инаԥхьан П. Бебиа иҭаацәа.

Аиқәшәара аалыртит апрофессор Е. Бебиаԥҳа, иааркьаҿны далацәажәеит аумҩаԥгатә хықәкыс иамаз. Иазгәалҭеит абас еиԥш иҟоу аицлабрақәа аҿар аԥсуа литература, ҷыдала апоезиа ишазхьанарԥшуа, урҭ рхатәы бызшәа абзиабара рылааӡараҿы ишыцхыраагӡоу.

Афилологиатә факультет адекан Баҭал Ҳагәышь иқәгылараан иазгәеиҭеит, П. Бебиа ирҿиамҭақәа, абжьаратә школқәа рҟны еиԥш, ауниверситет аҟны арҵара апрограмма ишалоу, аԥхьаҩцәа ишырзаигәоу, иранаҳәо шырацәоу. Ас еиԥш иҟоу аусмҩаԥгатәқәа аԥхьаҟагьы ишрызхьаԥшло, урҭ аҵара-ааӡара апроцесс ишацхраауа. Убри инамаданы аҽны зымшира ыҟаз апрофессор Е. Бебиаԥҳа аихьӡаракәа лзеиҕьеишьеит.

Иреиҕьу ралԥшааразы иаԥҵаз ажиури аилазаараҿы иҟан: Аԥснытәи аҳәынҭуниверситет арҵаҩы Адгәыр Какоба, Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла ахантәаҩы Вахтанг Аԥҳазоу, Очамчыра араион Кәтол ақыҭа ахада Алиас Голанӡиа.

Е. Бебиаԥҳа лархив аҟнытә еизаз идырбан апоет П. Бебиа изкыз авидеонҵамҭақәа рцыԥҵәахақәа.

Аԥсуа поетцәа рахьтә иқәгылеит: апоет, ажурнал «Аԥсны аҟазара» аредактор хада Геннади Аламиа, ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла ахантәаҩы Вахтанг Аԥҳазоу, иара убас Д.И. Гәлиа ихьӡ зху Аԥсуаҭҵаара аинститут аиҳабы Арда Ашәба, ауниверситет арҵаҩы Адгәыр Какоба, Кәтол ақыҭа ахада Алиас Голанӡиа. Еизаз рҿаԥхьа ажәа рҳәеит, П. Бебиа иажәеинраалақәа ирыԥхьеит ашәҟәыҩҩцәа Рассоциациа ахантәаҩы Владимир Занҭариа, ажурнал «Алашара» аредактор хада Анатоли Лагәлаа, Гәылрыԥшь араион Д.И. Гәлиа ихьӡ зху Уарчатәи абжьаратәи ашкол арҵаҩы Валина Быҭәба.

Апоет иажәеинраалақәа ирыԥхьаз астудентцәа рахьтә иалкаахеит: актәи аҭыԥ ланаршьеит Мадина Амҷба, аҩбатәи ахԥатәи аҭыԥқәа аанырkылеит: Милена Кәыҵниа, Анжела Хведелиӡе, англыз бызшәа аҟәша аҟнытә: Даниела Паҷкориа, Мадина Еныкь. Ашколхәыҷқәа рыҩнуҵҟа аԥыжәара аанырkылеит актәи аҭыԥ иаԥсахаз ҩыџьа: Гәылрыԥшь араион Драндатәи абжьаратәи ашкол аҵаҩы Нарҭ Ашәба, Кәтолтәи абжьаратәи ашкол аҵаҩы Илиа Сақаниа, аҩбатәи ахԥатәи аҭыԥқәа ирыԥсахеит: Дәырԥшьтәи абажьаратәи ашкол аҟнытә – Сандро Сақаниа, Драндатәи абжьаратәи ашкол аҵаҩы Валериа Ажьиба, аҳаҭыртә шәҟәы ланашьан ашәа назыгӡаз Кәтолтәи абжьаратә школ аҵаҩы Амина Кәукааԥҳа уҳәа егьырҭгьы.

Платон Бебиа иԥҳа– Аԥснытәи аҳәынҭуниверситет арҵаҩы Кама Бебиаԥҳа зегьы иҭабуп ҳәа ралҳәеит лаб ипоезиа иахьазҿлымҳау, исахьаркны иажәеинраалақәа иахьырԥхьаз ахәшьара бзиа алҭеит.

Аҵыхәтәаан Екатерина Бебиаԥҳа аусмҩаԥгатә иаҭааз, уи зҽалазырхәыз дааразӡа иҭабуп ҳәа раҳәауа, аҿар еиҳау аихьӡаракәа рзеиҕьалшьеит. Аицлабра зҽалазырхәыз иранашьан аџьшаратә шәҟәқәеи агәалашәаратә ҳамҭақәеи.

Абасала ихыркәшан аҳра змаз апоезиа аныҳәа.

В. Ажәанба

Зныскмҩа ҭбаау

«Алашара» №5

Иҭыҵит Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла иатәу алитературасахьаркыратә ауаажәларра-политикатә журнал «Алашара» изаамҭану ахәбатәи аномер. Ари аҭыжьымҭа ҷыда «Алашара» 70 шықәса ахыҵра аиубилеи иазкуп.

Ажурнал ахьаатуа аҵәаҿы ианup еиуеиԥшым ашықәсқәа раан аҭыжьымҭа анапхгаҩцәас иҟаз рфотосахьақәа (М. Аҳашба, А. Џьонуа, Ч. Џьонуа, А. Џьениа, Гь. Гәыблиа, Н. Кәыҵниа, насгьы 2004 ш. раахыс аредактор хадас иҟоу А. Лагәлаа).

Аҭыжьымҭа аатуеит Аԥсны Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба ажурнал анапхгареи аредакциа аусзуҩцәеи рахь иҟаиҵаз адныҳәаларала. Риубилеи рыдырныҳәалоит иара убас Аԥсны аҵара аминистр Хана Гәынба, Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла, Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Рассоциациа, Аԥсны абыргцәа Рхеидкыла, Аԥснытәи аҳәынҭқарратә университет. «Аредактор хада иажәа» арубрикала икьыԥхьу А. Лагәлаа истатиа «Алашара зхылҵуа ажурнал» аҟны дазааҭгылоит уи зныскхьоу амҩа.

«Алашара» аредакциа амаҵ азызуа ажурнал аиубилеи рыдырныҳәалоит ашәҟәыҩҩцәеи, аҵарауааи, ауаажәларратә усзуҩцәеи рахьтә еиуеиԥшым абиԥаракәа рхаҭарнакцәа: Б. Барцыц, Д. Наҷҟьебиа, З. Гындиа, В. Бигәаа, Р. Қапба, Гә. Кәыҵниа, И. Гыцба, С. Ҳаџьым, Д. Габниа, В. Хәырхәмал уҳәа.

Апоезиа аҟәша еиднакылоит апоетцәа рабиԥаракәа рхаҭарнакцәа: Д. Гәлиа, Гь. Чачба, И. Коҕониа, Л. Лабахәуа, Л. Кәыҵниа, О. Беигәаа, Қь. Агәмаа, Ш. Ҵәыџьба, Гь. Гәыблиа, А. Џьонуа, А. Лашәриа, Б. Шьынқәба, Кь. Чачхалиа, Ч. Џьонуа, И. Ҭарба, Кә. Герхелиа, М. Миқаиа, В. Аҵнариа, В. Ахьиба, В. Анқәаб, Кә. Ломиа, С. Ҭаркьыл, Џь. Тапаҕәуа, Р. Џьопуа, Е. Бебиа, В. Кәаҕәаниа, А. Лагәлаа, Гә. Кәыҵниа, Г. Сақаниа, З. Ҭҳаиҵыкә, И. Ҳаџьымԥҳа, Б. Барцыц, В. Касланӡиа, Г. Аламиа, Д. Чачхалиа, В. Занҭариа, С. Агындиа, В. Аԥҳазоу, Е. Ажьиба, М. Лашәриа, В. Амаршьан, П. Бебиа, Б. Гәыргәлиа, Р. Смыр, Т. Ҷаниа, Р. Лашәриа, Т. Аџьба, Н. Ҭарԥҳа, А. Аџьынџьал, Н. Кәыҵниа, З. Кәарҷиа, В. Дауҭиа, Џ. Абыгба, Л. Тәанԥҳа, В. Ҷыҭанаа, С. Делба, И. Аҳашԥҳа, А. Чхамалиа, Д. Габалиа, К. Быҭәба, А. Ажьиба, А. Анқәабԥҳа, А. Гәынба, А. Аҟалҕьба, А. Ҷыҭанаа.

Апроза иаҵанакуеит аномер аҟны зажәабжьқәа анылаз ашәҟәыҩҩцәа: С. Ҷанба, И. Папасқьыр, З. Дарсалиа, М. Аҳашба, М. Лакрба, С. Кәыҵниа, Шь. Аџьынџьал, А. Џьениа, Н. Ҳашыг, А. Возба, Д. Занҭариа, Ш. Ҷкадуа, Џь. Инџьгиа.

Уилиам Шекспир иҩымҭақәа «Генрих V», «Иули Цезар» аԥсшәахь еиҭеигеит А. Занҭариа.

Апублицистика ажанр ала аҭыжьымҭаҿы икьыԥхьуп ашәҟәыҩҩцәа А. Гогәуеи Д. Наҷҟьебиеи реиҿцәажәара «Уаҵәы уҳәарцаз – иахьа уҳәахьазароуп», Аԥсны Раԥхьатәи Ахада В. Арӡынба иҟнытә Ҭали Џьапуаԥҳа иазлырхиаз аиҿцәажәара «Ҳбызшәа аԥеиԥш – ҳҳәынҭқаррагьы иаԥеиԥшуп».

Ажурнал ҩычоуп еиуеиԥшым ашықәсқәа ирыҵанакуа аҭоурыхтә ҵакы змоу афотосахьақәа рыла.

Иҟан-ианын ҭакәажәыки лагажәыки

Аҳамҭа ахәыҷқәа рзы

Гәында Кәыҵниа ллакә анимациатә версиа ддырбеит Аҳәынҭқарратә филармониаҿы

Абызшәатә политиказы Аҳәынҭқарратә усбарҭа ахантәаҩы, апоетесса Гәында Кәыҵниа Аԥсны-пресс акорреспондент диҿцәажәо, амультфильм аус адулара шымҩаԥысуаз атәы еиҭалҳәеит.

Ампахьшь шана иахҳәааау алакә лара Гәында Кәыҵниа лхаҭа илҩит, 2012 шықәсазы акьыԥхь абеит.

Амультфильм ахронометраж – 12 минуҭ иҟоуп. Амультфильм арежиссиор – Џьамбул Жордaниа. Еиуеиԥшым аԥшшәқәа зныԥшуа ари амультфильм асахьақәа аԥсы рхарҵоит амультипликатор, асахьаҭыхыҩ Асҭамыр Кәыҵниа инапы ҟазақәа, амультфильм иацу амузыка уи аинтереси ахшыҩҵаки аҵаны иҟанаҵоит. Аперсонажцәа абжьы рхарҵеит апрофессионалтә актиорцәа, урҭ рхыԥхьаӡараҿы дыҟоуп Сырбеи Сангәылиа.

«Амультфильм асиужет — аԥсуа иԥсҭазаара аҟынтәи иаагоуп. Иҟан-ианын ҭакәажәыки лагажәыки, урҭ ирыман ашьыжь раԥхьа зҿизнапи ӡәӡәаны уи ала зыҽзырбоз иааиҭаху игәазыҳәаракәа зегьы ҟазҵоз ампахьшь шана. Ари аҭоурых, сара сажәеинраалақәа ирылху ашәақәа аҵны ахәаԥшцәа итрадициатәу Аԥсны акультура иаланагалоит. Алакә ахәыҷқәа ирыланааӡоит ақьиара, ассир агәрагара, иара, убас, ҳәарада аԥсуа традициақәа деилнаркаауеит», - лҳәеит Гәында Кәыҵниа.

Гәында Кәыҵниа инаҵшьны иазгәалҭеит абызшәатә политиказы Аҳәынҭқарратә усбарҭа акыр шықәса раахыс афильмқәеи амультфильмқәеи рдублиаж шымҩаԥнаго. Иарбоу аусура аҳәаақәа ирҭагӡаны ари ахылаԥшырҭа акыр ҵуеит ахатәы аԥсуа мультфильмқәа раԥҵара азԥхьагәаҭаны иамоуижьҭеи. Ари, ҳәара аҭахума, акыр аџьабааи ахарџьи зцу усуп.

«Аспециалистцәа рыԥшаара — ҳара ҳзы еиҳа иуадаҩу аусқәа иреиуоуп. Асҭамыр Кәыҵниа амультфильм аԥҵаразы иҳадигалаз аидеиа адгылара аҳҭеит. Иазгәаҭатәуп, ууанӡа ари апроект анагӡаразы алшара ыҟамызт, нанҳәа 2024 шықәсазы уи ашықәс апланкәа ирылаҳгалеит. Амультфильм абиуџьет ҩ-миллион мааҭ аҟынӡа инаӡоит. Асҭамыри ҳареи ҳаиқәшаҳаҭра иабзоураны арҿиаратә гәыԥ аизгара алыршахеит, абжьы ахаҭаразы аспециалистцәагьы уахь иналаҵаны. Аусура хацыркын ашықәс алагамҭазы, уи аамзы ирҭагӡахеит. Аҵыхтәаны амультфильм «Ампахьшь-шана» қәҿиарала ихыркәшахеит», – еиҭалҳәеит Гәында Кәыҵниа.

Асҭамыр Кәыҵниа инагӡаны еиқәыршәоу астудиа ада, 200 кадр инареиҳаны рыла ишьақәгылоу амультфильм аԥиҵеит.

«Аусура мариаӡамызт, аха алҵшәа бзиа аиуит, гәахәарыла ҳахәаԥшцәа хәыҷқәа уи рыдаагалоит, урҭ рзы аҳамҭақәагьы ҳархиеит. Абызшәатә политиказы Аҳәынҭқарратә усбарҭа ала иҭыжьу ашәҟәқәа амультфильм аԥхьарбара ахь иааиуа ахәыҷқәа зегьы ҳамҭас ираҳҭоит», – инаҵшьны иазгәалҭеит Гәында Кәыҵниа.

АПСНЫМЕДИА
Ареспубликатәҳәынҳҳарратәусҳәарҳа «Аҳснымедиа»
gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru
аҳел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҳыҳҳых: Аҳсны, Аҳә аҳ, Ажәанба имҳа, 9
Аредактор хада
Ахра АНҲҲАБ
Агазеҳ адҳала иҳым астатиа аҳәаредакциа иазшәаҳом. Агазеҳ аҳә–20 мааҳ.